

SVERIGE 10—
NORGE 12—
DANMARK 12—
INKL. MOMS

2·84 MYNT MARS KONTAKT

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Ännu en medalj av den berömda finske medaljkonstnären professor Kauko Räsänen: slaget vid Solferino 1859, som inspirerade schweizaren Henri Dunant att ta initiativet till Röda Korset (1863). Medaljen är ännu ett exempel på internationellt samarbete: konstnären från Finland, beställaren från Schweiz och tillverkaren i Sverige (AB Sporrang). Storleken är 35 resp. 45 mm beroende på metallen. Foto (förstorat): Sporrang SA, Schweiz.

Mynten från Suceava Del 2 sid 38

Utred ordensväsendet! sid 33

Överlämnandet av belöningsmedaljer (5) sid 35

Nordisk Numismatisk Unions möte 1983 sid 36

Nytt och gammalt i Avesta och Falun sid 39

Skåp för mynt och annat sid 42

17/3

AUKTION

17/3

PÅ OPERATERRASSEN DEN SJUTTONDE MARS 1984 MYNT OCH SEDLAR SAMT MEDALJER

Katalog nr 26. Svenska och utländska mynt.
Katalog nr 27. Medaljer, bl.a Grenholm del V

Katalogpris 15:—/st eller 25:— för båda. Finns i butiken
eller kan rekvireras gm insättning på postgiro 70 26 86-7.

HIRSCH

Mynthandel AB

Tel. 08/11 05 56
Malmskillnadsg. 29
111 57 Stockholm

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 18 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige. Samtliga är medlemmar i Svenska Numismatiska Föreningen och har skrivit under uppropet mot myntförfalskningar – Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

De nuvarande medlemmarna är:

B. Ahlströms Mynthandel AB
Kungsgatan 28, Box 7662
103 94 Sthlm 7, tel. 08-14 02 20

Yngve Almer Mynthandel
Storgatan 49, Box 2068
700 02 Örebro, tel. 019-13 50 61

Amneklevs Mynthandel
Skolgatan 20, 602 25 Norrköping
tel. 011-10 29 50

Hirsch Mynthandel AB
Malmskillnadsgatan 29
111 57 Sthlm, tel. 08-11 05 56

Karlskrona Mynthandel
Hantverkaregatan 11
371 35 Karlskrona, tel. 0455-813 73

Malmö Mynthandel AB
Kalendegatan 9, 211 35 Malmö
tel. 040-11 65 44

Mattsons Mynthandel
Kungsängsgatan 21 B
753 22 Uppsala, tel. 018-13 05 54

Mynt & Medaljer HB
Sveavägen 96, Box 19507
104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

Myntet i Malmö
Stora Nygatan 17, 211 37 Malmö
tel. 040-12 99 30

Ulf Nordlinds Mynthandel AB
Nybrogatan 36, Box 5132
102 43 Sthlm, tel. 08-62 62 61

Norrhälje Mynthandel AB
Tullportsgatan 13, Box 4
761 00 Norrhälje, tel. 0176-168 26

Numis Mynt & Frimärkshandel AB
Kaserntorget 6, Box 2332
403 15 Göteborg, tel. 031-13 33 45

J. Pedersen Mynthandel
Skolgatan 24, 502 31 Borås
tel. 033-11 24 96

Peo Mynt & Frimärken AB
Drottninggatan 19, Box 16 245
103 25 Sthlm, tel. 08-21 12 10

Strandbergs Mynt & Frimärkshandel AB
Arsenalsgatan 8, Box 7377
103 91 Sthlm, tel. 08-20 81 20

Ticalen Mynthandel
Stureplatsen 3, 411 39 Göteborg
tel. 031-20 81 11

R. Uppgrens Mynthandel
Fågelsångsgatan 5, 252 20 Helsingborg
tel. 042-11 01 01

Håkan Westerlund Mynthandel AB
Vasagatan 42, 111 42 Sthlm
tel. 08-11 08 07

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19507, 104 32 Stockholm, tel. 08-34 34 23

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

Östermalmsgatan 81
114 50 Stockholm
Telefon 08-67 55 98
(måndag - fredag kl 10.00 - 13.00)

Myntkontakt:

Postgiro 42 30 50-4
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

MYNTKONTAKT utkommer den
1 i månaderna februari - maj och
september - december
Prenumeration: helår 75:-

REDAKTION

Huvudredaktör

och ansvarig utgivare:

Lars O Lagerqvist
Söderårby gård, Vansö
152 00 STRÄNGNÄS
Telefon 0152-200 79
Kontor 08-783 94 20

Biträdande redaktörer:

Hans Franzén
Madeleine Greijer
Torbjörn Sundquist

Copyright:

Myntkontakt och respektive
författare, vilka ansvarar för
sakinnehållet i sina bidrag

ANNONSER

Bokning

Telefon 08-67 55 98

Annonspriser exkl moms:

2 sidor (mittuppslag)	2 200:-
2:a omslagssidan	1 450:-
omslagets 4:e sida	1 800:-
1/1 sida (157×220 mm)	1 200:-
2/3 sida (104×220 mm)	850:-
1/2 sida (157×108 mm)	650:-
1/3 sida (50×220 mm)	450:-
1/4 sida (76×108 mm)	350:-
1/6 sida (50×108 mm)	250:-
1/12 sida (50×52 mm)	150:-

Sista materialdag:

Den 1:a i månaden

före utgivning

Heloriginal alt

manus och gärna skiss.

Sändes till

Strängnäs Tryckeri AB

Box 13

152 01 STRÄNGNÄS

Annonser som ej är förenliga
med SNF:s, FIDEM:s och
AINP:s etik
kommer att avböjas

ISSN 0435-8245

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Vårprogrammet 1984

Om ej annat anges, hålls mötena kl 18.30 i Historiska museerna, Storgatan 41, Stockholm.

Mars	1	Torgny Lindgren visar sin tillfälliga utställning i Kungl. Myntkabinetten och berättar om riksbankssedlarnas utveckling.
	27	Ola Kyhlberg: Från vikt till mynt. Utvecklingen från järnålder till medeltidens början.
April	12	Professor Thomas Noonan, University of Minnesota, håller föredrag (på engelska) på inbjudan av SNF, Samfundet Kungl. Myntkabinetts Vänner m fl om sina forskningar rörande den islamska myntexporten och cirkulationen under 800-talet. Därefter supé till ett pris av kr 80 inkl vin eller alkoholfritt och kaffe. Förhandsanmälan till supén till kansliet, tel 67 55 98, kl. 10-13 senast tisdagen den 10 april.
	26	Lars O Lagerqvist berättar om svenska belöningsmedaljers historia. Medverkande: Torgny Lindgren.
Maj	7-8	Auktion (Historiska museerna, Storgatan 41, Stockholm). Visning från kl. 17.

Övriga mötesdagar: 15/5 (årsmöte, ändrat datum) och 21/5.

Prenumeration på Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad

Om Du är medlem i SNF eller till NNU ansluten förening kan Du prenumerera på denna intressanta, populärt avfattade tidskrift, som innehåller artiklar på danska, norska eller svenska, myntsamlarntytt, recensioner samt auktionslistor från de danska och norska föreningarna (endast medlemmar i till Nordisk Numismatisk Union anslutna föreningar kan lämna anbud). Tidskriften, som redigeras i Köpenhamn, utkommer med 8 nr om året.

För våra medlemmar åtar sig Svenska Numismatiska Föreningen att ordna prenumerationen, för närvarande 36 kr om året. Sätt in beloppet på SNF:s postgiro 15 00 07-3 och skriv "NNUM" på talongen.

Om Du vill ha provexemplar ring kansliet 08/67 55 98 (vardagar 10.30 - 13) eller skriv till Östermalmsgatan 81, 114 50 Stockholm.

Numismatisk litteratur till förmånspris

Nyttillkomna medlemmar, som vill läsa mera om mynt, sedlar, polletter och medaljer uppmanas skaffa sig tidigare nummer av MYNTKONTAKT/SNT. Dessutom kan vi bjuda på en myckenhet annan numismatisk litteratur. Rekvirera nr 9-10 från 1983, som innehåller en fullständig förteckning med prisuppgifter!

Ring kansliet vardagar 10.30 - 13 på tel 08/67 55 98 eller skriv till Svenska Numismatiska Föreningen, Östermalmsgatan 81, 114 50 STOCKHOLM.

MYNTEN FRÅN SUCEAVA [2]

Av Hans E. Sköld

Artikeln ingår i en serie, som under den rumänska samlingsrubriken "Pe fagaşul vechilor relaţii Româno-Suedeze" inletts i *Buletinul Oficial al Patriarhiei Române*, Bukarest, 1982 nr 1–2, s 162 ff.

Syftet med utmyntningen

Frågan skall diskuteras med utgångspunkt från olika åsikter inom litteraturen i ämnet och mot bakgrund av de perspektiv som just har skisserats.

1. Uppfattningen att det inte har rört sig om *falskmyntning i brottslig avsikt* har redovisats av Wahlstedt⁵³. Man har enligt honom helt enkelt velat tillgodose Moldovas eget behov av skiljemynt för det legitima varuutbytet.

Teorin har kritiserats av Platbärzdis⁵⁴, enligt min uppfattning med ganska tveksam motivering: Wahlstedt skulle inte ha beaktat uppgifterna om prägling av samtida inhemska mynt i Suceava. Varför skulle Dabija utsätta sina egna mynt, som väl hade präglats av prestigehänsyn, för nedvärdering genom att tillverka utländska myntsorter?

Frågan syns lätt kunna besvaras. Det skedde av två skäl:

Dabijas egna mynt, som dessutom hade tillkommit bara i begränsad omfattning efter en lång tid utan inhemska valuta, vann aldrig tillräcklig spridning varken inom eller utom Moldova⁵⁵. Särskilt inte i den transithandel som kännetecknade landets ekonomi. Man accepterade hellre gamla välkända mynt även från avlidna utländska regenters tid⁵⁶.

Samtidigt innebar Boratinis nya teknik med billigare metallhalt en snabbare utmyntning med lägre omkostnader och ökad vinst. Man undgick också till en början att försämra den egna valutans reella värde.

Om förfarandet kan kallas "falskmyntning i brottslig avsikt" är snarast en semantisk fråga, inte en juridisk. Något kodifierat eller ens sedvanerättsligt accepterat brottsrekvisit lär knappast ha förekommit vid tiden för det påstådda brottet, utöver vad som kan framgå av bilate-

rala avtal av typ artikel 26 i överenskommelsen 1705–11–18 mellan Karl XII och Stanislas Leszczyński av Polen⁵⁷.

Behovet av lokala skiljemynt var troligen stort, och har vid mina samtal betonats från rumänsk sida. Men avnämarna, särskilt alla mellanhänder i handeln mellan nordväst och sydöst, godtog inte utan vidare Dabijas egen och därtill otillräckliga utmyntning. Hellre då det traditionellt pålitliga Rigamyntet o.a. Det lokala myntbehovet förefaller därför långsökt som *enda* motiv för Suceavamyntet.

2. Präglingen måste betraktas som medveten förfalskning och var ett led i den politiska, militära och ekonomiska *kampen mellan Sverige och Polen* under 1600-talet. Den illasinnade avsikten var att diskreditera Rigamyntet och bryta Rigas starka ställning som förmedlare av handeln mellan Öst- och Västeuropa⁵⁸. På samma gång beredde man sig en inte föraktlig *privat vinning* genom det till sin halt undermåliga myntet⁵⁹. De styrande i Polen var även rent personligt engagerade i utmyntningen och efterföljande transaktioner⁶⁰.

Det är Platbärzdis huvudtes. Men också den tycks ganska långsökt.

Den förutsätter antingen en egen politisk respektive ekonomisk animositet från Dabijas sida mot Sverige, i varje fall mot Riga. Eller också har Dabija, då väsentligen i eget ekonomiskt vinnings syfte, fungerat som rent verktyg för eller i maskopi med de styrande i Polen⁶¹.

Det är svårt att urskilja ett ens tänkbart motiv från Dabijas sida för animositet gentemot Sverige eller dess besittningar, i den mån han överhuvudtaget kände till något om dem. Snarare borde i så fall den tidigare aggressiva svenska politiken mot Polen ligga i linje med hans egen och de turkiska överherrarnas uppfattning.

Karl X Gustavs tankar på diplomatiska beskickningar hösten 1656 till "hospodarerna öfver Moldau och Walackiet"⁶² var liksom det svenska intresset för vojvoden Gheorghe Ştefan 1658 relativt isolerade företeelser, och kan knappast ha motiverat någon ångslan för

svensk inblandning i Dabijas eller Moldovas angelägenheter⁶³.

Närmare i minnet borde då ligga Georg II Rákóczis aktivitet och Transsylvaniens koalition med Moldova och Valakiet med truppsändningar av 6.000 "walacker" mot Galizien 1657 och moldoviska hjälptrupper mot turkarna 1658–1660⁶⁴.

Hela läget hade följande ändrats efter Karl X:s och Georg II:s död 1660.

Annorlunda var bilden givetvis i Polens synpunkt. Men myntning ägde inte rum på polskt eller en polskkontrollerat område. Dessutom tycks den i första hand ha drabbat polackerna själva. Tabrea talar om att den förorsakat en "adevărât dezastru", verklig katastrof vilket tvingat polackerna att på effektivaste sätt och på alla tänkbara vägar söka hindra att mynten infördes till deras land⁶⁶. Platbärzdis citerar också Tabrea: "Die hergestellten Münzen waren – in erste Linie – für den Absatz in Polen bestimmt und daher sollten sie dort gangbaren gleich sein".

Den för Polen gynnsamma *sekundära* effekten, dvs skadaverkningarna för Riga och Sverige var i sig välkommen. Den kan dock knappast ha varit något medvetet primärsyfte ens från polsk sida, om man därifrån överhuvudtaget har möjlighet att inspirera och dirigera utmyntningen i Suceava.

Teoretiskt är väl möjligt, att polska kretsar via Boratini utnyttade Dabija som verktyg för en myntutgivning riktad mot Sverige. Men det måste då ha rört sig om en så ytterlighet osäker polsk spekulation – redan initialskedet med distribution på polsk mark innebar stora risker, och man hade just undvåldsam intern reaktion haft en egen myntförsämring genom Boratini aktivitet – att man har mycket svårt att se något klart polskt politiskt syfte bakom Suceavamyntet.

Boratini slutligen med sin starka anknytning till Polen, sin aktiva insats i kampen mot den svenska invasionen där och sitt obestridliga personliga vinstintresse, kan självfall ha haft ytterligare en annan syn på frågan. Hans adopterade polsk patriotism var markant. Ändå är man intrycket att denne sentrena renässansfigur med sin nyans av Leonardo da Vinci mera drevs av den egna nyttan än av luftig ide

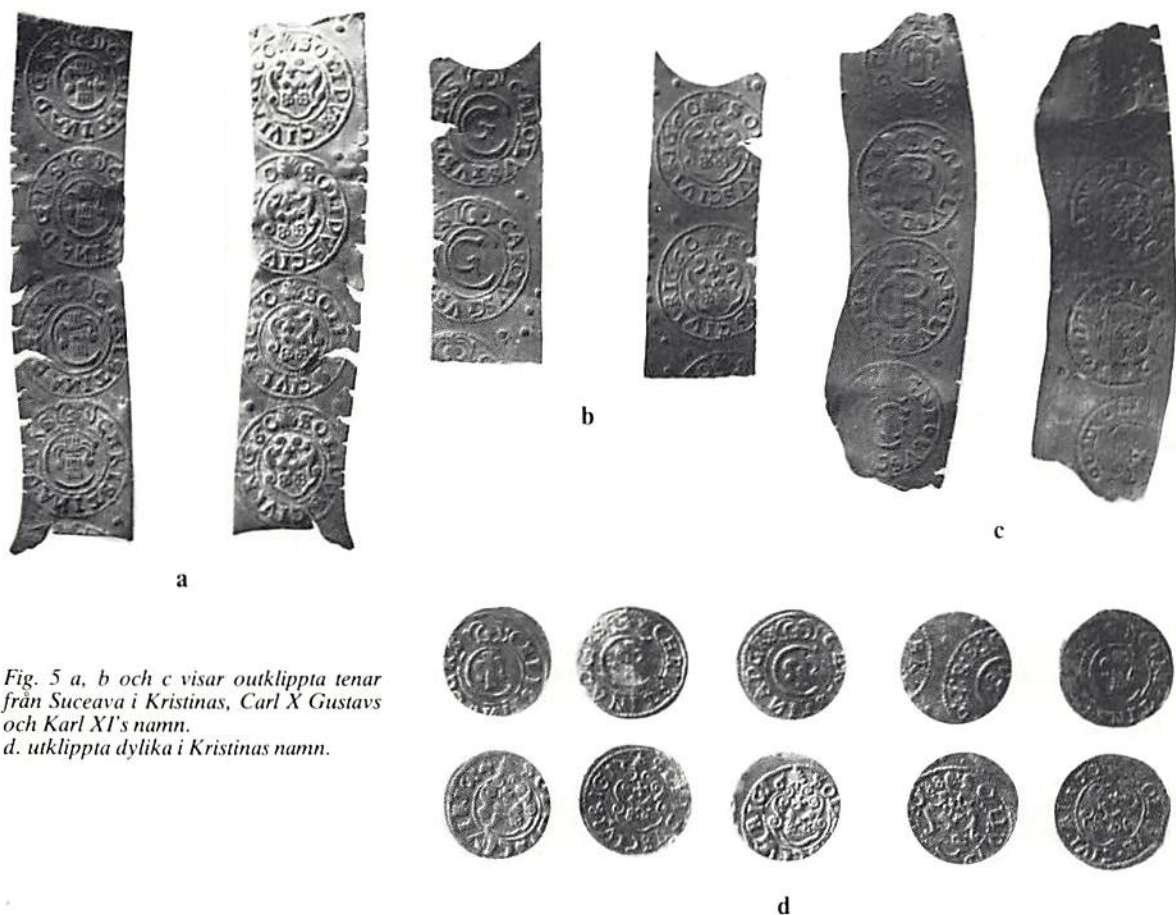

Fig. 5 a, b och c visar outklippta tenar från Suceava i Kristinas, Carl X Gustavs och Karl XI's namn. d. utklippta dylika i Kristinas namn.

lism. Detta står än mera klart efter Mikołajczyks utredning.

I konstellationen med Dabija framtonar han avgjort som huvudpersonen. Men Boratinis intelligens, vidsträckt erfarenhet och vittomfattande utblick uppvägdes säkert väl av den förslagne Dabijas lokala furstliga maktställning och nedärvda känsla av överlägsenhet visavi en utländsk uppkomling.

Att någon av dem skulle ha känt sig inspirerad av polsk utrikespolitik eller ha gått i polsk ledband förefaller helt otroligt. Något avgörande bevis för att de styrande i Polen skulle ha varit engagerade i Suceavamyntningen har inte heller prestrats⁶⁸.

3. Ett tredje alternativ är att falskmyntning föreligger och skulle vara ett svar, *retaliation*, på liknande

svenska åtgärder ifråga om polskt mynt. Visserligen konstaterar Platbärzdis⁶⁹, att "solche verbrecherische Unternehmungen Schwedens sind unbekannt". I samma andedrag hänvisar han dock till att svenskarna i Elbing och Livland hade präglat mynt av låg halt med ett utseende liknande de polska och som sedan översvämmade Polen⁷⁰. Men att betrakta denna prägling som falskmynteri, skulle det inte finnas anledning till.

Åter rör det sig om en semantisk fråga. Och även om man från svensk sida inte skulle ha gjort sig skyldig till falskmyntning i egentlig mening, har det varit polackerna obetaget att svara med retaliation i en form som närmast liknade sådan.

Men det kunde man lika väl om inte bättre ha gjort från själva Polen

utan att blanda in Dabija i saken med åtföljande osäkerhetsmoment och oundvikliga ytterligare kostnader.

Platbärzdis' ord bevisar därför inte mycket i vad rör syftet med Suceavamynten.

Retaliation som primärt motiv förefaller lika osannolik som konstruktionerna enligt 2. ovan. Detta av samma skäl som där anförs med särskilt understrykande av riskerna med den under alla förhållanden nödvändiga initialdistributionen på polsk mark.

4. En teori om *avsiktlig diskriminering av Rigaschillingarna* avslutar Platbärzdis' avsnitt om motiven för Suceavamyntningen⁷¹:

Boratinis verksamhet var huvudsakligen förlagd till Polen. Där började han sin prägling av polska koppar-

schillingar enligt beslut 1659 av den polska myntkommissionen. De väckte våldsamt motstånd hos den polska befolkningen, som vägrade ta emot dem.

”Det är tänkbart att någon – kanske Boratini själv – fann på ett projekt genom vilket hindret mot en framgång för kopparschillingarna – Rigaschillingarna – skulle avlägsnas.

För detta fanns bara ett medel: Diskriminering av de välberömda Rigaschillingarna. Det målet kunde man bara uppnå genom ett förfaringsätt: Massförfalskning av dem.”

Härigenom skulle man också nå samma effekt som berörts under 2., dvs att för alltid bryta Rigaschillingens inflytande i Litauen/Polen.

Misstanken att man vände sig utslutande mot Rigaschillingen skulle man avvärja genom att också, fast i mindre antal, utge förfälskade litauiska och brandenburgska schillingar.

Men hypotesen om ett stöd för de av Boratini präglade polska kopparschillingarna genom samme Boratini falskmyntning i Suceava förefaller både ologisk och orimlig, om den inte direkt sammanfaller med de aspekter som har diskuterats vid 2. och 3.

5. Till sist skall redovisas en uppfattning som kan sägas närmast motsvara den rumänska synen på frågeställningen, nämligen att *nationellt moldoviska och rent personliga motiv* skulle överväga.

Dabija Vodă stod i tributförhållande till turkiska Höga Porten. Han måste bistå sin överherre, sultanen, med inte bara soldater och förnödenheter utan också pengar i den ständiga kampen mellan det ottomanska imperiet, Habsburgväldet och Polen.

Dabijas egna mynt var inte helt gångbara annat än inom Moldova. Även där godtogs de i mycket begränsad utsträckning, och var snarast att anse som en markering av Dabijas sökande efter personlig prestige och nationell självhävdelse⁷². Kanske var de enbart en typ av provmynt⁷³.

Boratini's nya teknik kom därför väl till pass med de mera eftertraktade mynten från främst Riga och Livland, men också Litauen och Brandenburg som föremål för tillverkning⁷⁴. Man undergrävde då

inte heller omedelbart den egna valutan⁷⁵.

På längre sikt blev dock den ekonomiska effekten minst lika förödande för Moldova som för Polen⁷⁶.

De nu summariskt återgivna uppfattningen ligger obestridligen nära till hands, och förefaller dessutom logiskt acceptabel särskilt i det perspektiv som har diskuterats. Den kan därför förtjäna att mera ingående skärskådas.

Dabija Vodă behövde reda pengar, även om den något mera välvilliga förklaringen att de var avsedda för tributer till Höga Porten eller anskaffning av vapen⁷⁷ nog inte bör överbetonas.

Inom Moldova fanns dock bara dyrt förvärvat utländskt mynt, där Rigaschillingen spelade en viss roll. Dabija sökte då först prägla egna värdetecken. Men dels var utmyntningen otillräcklig – kanske alltför kostsam – dels accepterades den inte i erforderlig utsträckning inom transithandeln och handeln med utlandet i allmänhet.

Boratini's verksamhet i det närbelägna Polen måste under alla omständigheter ha attraherat Dabija. Varifrån initiativet till samarbete mellan dem ursprungligen har kommit, är i sammanhanget mindre viktigt⁷⁸. Likaså vem – på de skäl Platbărdis anför högst sannolikt Boratini – som väckte tanken på framställning av utländska mynttyper.

Noteras bör i detta sammanhang än en gång, att det även före Dabijas trontillträde förekom intensiv produktion av falska mynt avsedda för Polen⁷⁹. Det hade varit mera förvånande om inte Moldova också hade sällat sig till de grannar, där så skedde. Țabrea nämner⁸⁰, att polska mynt förfälskades i Moldova redan under Ștefăniță Vodă's regering 1517–1527⁸¹.

Inga dokument finns som klart kan avgöra vid exakt vilken tidpunkt man återupptog aktiviteten vid myntverket i Suceava, eller när den slutgiltigt upphörde⁸². Stoide⁸³ indelar produktionen där i tre perioder med följande kronologi:

Från januari till september 1662 arbetade vid myntverket lokala ”silvermästare” som Ianache Zlătariul eller Bănarul, son till silvermästaren Ghiorghiță Argintarul⁸⁴, under direkt ledning av finansministern Ghinea. I september 1662 konstaterades

vid en revision oegentligheter i myntverkets räkenskaper. Ghinea avlägsnades, och Ianache flydde till utlandet. De ersattes av Boratini.

Från tiden september/december 1662 ledde denne verksamheten i Suceava fram till mitten av 1663, då han lämnade Moldova.

Efter Boratini återkallades Ianache av Dabija Vodă. Verksamheten fortsatte under Ianache och andra specialister, av vilka de mest kända är Alexandru, ”bănar domnesc”, omkring 1670 och något senare Vasile Bănarul⁸⁵, då troligen i Iași.

Man kan fråga sig⁸⁶, varför myntpräglingen återupptogs i Suceava och inte i centralorten Iași, Moldovas huvudstad sedan 1600-talets början⁸⁷. Har verksamheten inte tålt att synas utan ägt rum i hemlighet? Var det förklaringen till att den förlades till det nu perifera Suceava och den väl omgärdade borgen där, dessutom nära gränsen till polskt territorium?

Moisil⁸⁸ tvekar inte att beteckna aktiviteten i Suceava som ”fraudulos”. Också Stoide⁸⁹ ansluter sig till denna uppfattning, åtminstone i vad gäller delar av verksamheten⁹⁰. Det fanns därför tillräckligt motiv för att undandra den offentlighetens ljus.

Förklaringen är enligt rumänsk uppfattning ganska enkel: Suceava hade alltid varit den ort där de moldoviska mynten hade slagits. Kvar fanns kanske också delar av den utrustning som tidigare hade begagnats för myntpräglingen där.

Möjligen spelar in frågan om Dabija verkliga har haft formellt tillstånd från sin överherre, sultanen, att överhuvudtaget prägla mynt. Det förefaller tveksamt, men är enligt rumänsk åsikt mindre relevant: Tillståndet skulle falla inom ramen för den interna självstyrelse som Moldova tillerkändes under turkisk överhöghet. Både Moisil och Wahlstedt⁹¹ vill dock acceptera att en sådan mynträtt har förelagat.

Platbărdis⁹² understryker istället beroendet av Polen. Av den översikt som jag tidigare har lämnat verkar det dock uteslutet att något politiskt samband med Polen skulle ha kunnat föreligga efter 1657 och den transylvanska koalitionen. Något annat polskt intresse har knappast heller kunnat göra sig gällande i Moldova, som under Höga Porten

Bild 6. Borgen i Suceava. Foto Arta Grafica.

intog en direkt fientlig hållning genemot sitt norra grannland.

Platbärzdis ägnar ett särskilt avsnitt⁹³ åt frågan om myntpräglingen i Suceava bör betecknas som falskmyntning. I polemik mot bl a Wahlstedt⁹⁴ anser han att denna karakteristik måste användas. Han kallar till yttermera visso utmyntningen "det största falskmynteri som penninghistorien känner"⁹⁵. Citatet går igen i "Sveriges Besittningsmynt"⁹⁶. Andra författare använder omväxlande "falskmyntning" eller "förfalskning" i sammanhanget.

Kanske bör man dock vara litet försiktig med det fördömande ordvalet. Termen "förfalskning" lika väl som "falskmyntning" kräver, som tidigare har berörts, utöver numismatiska aspekter även juridiska brottsrekvisit. Med största sannolikhet har varken Dabija eller Boratini ägnat någon tanke att de skulle komma att beskyllas för uppsåtligt brott mot något inte ens existerande förbud att i Moldova tillverka utländskt mynt, så länge detta godtogs av eller i alla händelser kunde prånglas ut hos närmast be-

rörda part, d v s Polen⁹⁷, och man i Riga och Sverige ännu inte kände till saken.

Snarast betraktade de väl Suceavamyntningen som en fortsättning på och likställd med den polska myntförsämringen, även om man inte direkt ville skriva omvärlden på näsan med vad man gjorde. Det är ju ganska förklarligt inte minst mot bakgrund av Boratini's erfarenheter från sin polska verksamhet.

Helt uteslutet är naturligtvis inte, som särskilt Platbärzdis⁹⁸ vill göra gällande, att höga polska privata intressen har varit involverade även i Suceava. Med hänsyn till den politiska konstellation som rådde, är sannolikheten dock inte stor. Vid utprämlingen i Polen av mynten kan de dock ha medverkat.

Platbärzdis är genomgående mycket misstänksam mot polackerna. Han lägger speciell betoning på frågan varför Boratini under hela sin tid stod i nåd hos den polska överheten, även efter 1662 då man hade full kännedom om Suceavamyntnen⁹⁹. Svaret skulle vara, att "hinter

der Falschmünzerei in der Moldau die polnische Obrigkeit stand".

Bevisföringen fortsätter: Först år 1667 beklagade sig Polen hos Höga Porten över att en senare moldovisk regent, Iliș Alexandru (1666–1668) lät prägla mynt med polska suveränitetsattribut. Ur detta vill Platbärzdis¹⁰⁰ och andra läsa, att man från polsk sida dittills hade tolererat prägling i Suceava av "polska" (enligt Platbärzdis litauiska) schillingar.

Såväl Moisiil som Ţabrea och Iliescu¹⁰¹ citerar den ursprungliga källan, en anteckning per 1668–03–22 av den österrikiske greven Franz-Ulrich Kinski från hans mission i Polen 1663–1668 samt 1671, men nämner bara att klagomål framförts 1667 (Iliescu inte heller året), ej att detta skulle ha varit första gången. Inget säkert belägg tycks finnas för att man inte redan tidigare kan ha protesterat hos turkarna.

Men man måste också ta i betraktande, att relationerna mellan Polen och Turkiet under 1660-talets början inte var av den art att de uppmuntrade till diplomatiska fram-

ställningar. Därtill kommer, och det är mera väsentligt, att Polen var hårt engagerat i krig mot Ryssland fram till freden i Androssovo just 1667, då man måste avträda Ukraina öster om Dnjepr till detta land.

Man bör, såvitt jag förstår, lägga märke till det tidsmässiga sammanhanget och den nya anledningen för polackerna att efter fredsslutet omedelbart söka konsolidera sin sydöstgräns och därvid också bevakna sina intressen i Moldova i början av en period, som redan 1672 leder till ny militär konfrontation med Höga Porten.

Syntes

Sammanfattar man diskussionen, framtonar följande bild av myntpräglingen i Suceava.

Dabija Vodă tillträdde 1661 tronen i ett moldoviskt furstedöme som under 300 år hade kämpat för sitt överlevande än med, än mot alla sina närmaste grannar.

Polen, som redan vid 1400-talets mitt hade sökt penetrera landet men sedan förlorat initiativet, hade invecklats i nya strider om Moldova, som i stort sett hade pågått från 1500-talets sista år.

Tatarerna hotade landet så sent som 1659¹⁰², och Transsylvanien hade påföljande år förmått Moldova till aktiva politiska och militära ställningstaganden mot såväl Polen som Turkiet.

Habsburgarnas kamp om inflytande i Ungern gentemot Turkiet, som både direkt och med hjälp av Transsylvanien och de båda övriga rumänska länderna sökte tränga fram mot Wien, hade i hög grad berört Moldova. Transsylvaniens egna planer på Ungern affekterade också Moldova, inte minst i de lägen där det protestantiska transsylvanska furstehuset stod i eller sökte allians med Sverige.

Turkarna hade under hela 1600-talet med korta intervaller till- och avsatt den ene moldoviske vojvoden efter den andre. Ibland figurerade två vojvoder samtidigt med stöd från skilda läger utanför Moldova.

Efter Transsylvaniens bortfall genom Georg II Rákóczi's död 1660, och med Polens svårigheter i ekonomin och militärt mot ryssarna, hårdnade det turkiska greppet om Moldova.

Dabija sökte efter trontillträdet så gott det var möjligt värna om lan-

dets oberoende och framför allt om sin egen rörelsefrihet. Samtidigt måste han visa den följsamhet som Höga Porten förväntade. Detta krävde tributer med både kostnadskrävande militärt bistånd och reda pengar. På något sätt måste de skaffas fram.

Polens krig mot svenskar, ryssar, kosacker och turkar hade medfört ekonomiskt kaos, där myntspekulationer på den polska marknaden blev ett för grannarna mycket lönande företag. Tendenser till det kan iakttagas redan från 1600-talets förra hälft. I och med Boratini's valsverkspräglade kopparmynt när destructionen sin kulmen.

Det är svårt att se några primära politiska syftemål med den prägling och utpräglighet av underhaltigt mynt som alltmer ökar omkring 1660. De facto riktar den sig i första hand mot polska nationella intressen. När det gäller Suceavamynten är huvudsyftet uppenbart privat ekonomisk vinst.

Var detta syfte kommer in på skalan av tänkbara bidragande motiv till utmyntningen är däremot mera osäkert. Flera steg kan ligga på samma tidsplan. Möjligen kan man skissera följande kedja:

- brist på likvida medel, särskilt skiljemynt
- nödvändigheten att i ett militärt labilt läge mellan Turkiet och Habsburg-Polen fullgöra påfordrade penningtributer (vilka dock torde ha fullgjorts i annan och för de kräsna turkiska överherrarna mera acceptabel valuta)¹⁰³
- den traditionella rumänska strävan att i någon form, om så bara symboliskt, hävda landets och den lokale härskarens egen identitet
- svårigheten att få egna mynt godtagna inom och utom Moldova
- den utväg som erbjöd sig genom Boratini's nya teknik, och det interna läge i Polen som gjorde det möjligt för Dabija att till fullo utnyttja denna under direkt ledning av Boratini själv
- den egna vinningen genom ett lukrativt företag "i tiden".

Med detta resonemang skulle Suceavamyntningen logiskt passa in i ett historiskt, ekonomiskt och geografiskt sammanhang som gör den lät-

tare att förstå än spekulationer om diverse intrikata men obestyrkta syftemål, som redan i en planering har måst te sig högst tveivelaktiga eller t o m kontraproduktiva för de inblandade parterna.

Mera vid sidan kan självklart andra omständigheter ha spelat in:

- privat vinstintresse även bland höga polska kretsar i strid mot nationens gemensamma bästa
- personlig rancune mot svenskar hos Boratini, om än knappast hos Dabija Vodă; Platbärzdis' undran¹⁰⁴, om Boratini plötsligt började uppträda som polsk patriot, medan han i själva verket var italienare, är mot den personbeskrivning som har lämnats inte alls så orealistisk som den verkar i citatet
- en i Polen välkommen sekundär effekt på Rigaschillingarna, polsk retaliation, etc

Men inga sådana omständigheter kan ha haft någon avgörande betydelse.

Till sist bara en from önskan.

Även om Polen - liksom andra grannländer - periodvis utövade någon form av kontroll över Moldova, rörde det sig aldrig om ett område som var polskspråkigt eller införlivat med Polen. Låt oss därför i fortsättningen slippa se den polska stavningen av det rumänska Suceava.

NOTER

53. s 100.
54. s 282-283.
55. Platbärzdis, s 280, Țabrea, s 85.
56. Jfr Țabrea, s 82, 83 och 86, Moisil, s 58.
57. Iliescu, s 312.
58. Platbärzdis, s 278 och 285.
59. Platbärzdis, s 282 in fine.
60. D:o, s 284-286. Sveriges Besittningsmynt, s 202.
61. Platbärzdis, s 281-282.
62. Carl Wibling: Carl X Gustaf och Georg Rakoczy II, Lund 1891, s 31. Citerad som "Wibling II".
63. Jfr dock Wibling II, s 60, om omotiverad fruktan från turkisk sida för Sveriges makt.
64. Wibling II, s 40 och 62.
65. s 71.
66. Jfr Moisil, s 58, 60 och 62.
67. Platbärzdis, s 280, Țabrea, s 83. Jfr Ceplite, s 148.

68. Jfr däremot Platbärzdis, s 285–286.
69. 283.
70. Jfr Tabrea, och Mikołajczyk not 39 och 39 Aovan.
71. s 285.
72. Tabrea, s 85, Platbärzdis, s 280 och 283, Stoide, s 152.
73. Moisil, s 69.
74. Tabrea, s 71.
75. Platbärzdis, s 285 i vad avser Polen och s 294 avseende Moldova.
76. Stoide, s 151.
77. Stoide, s 152, Tabrea, s 85 not.
78. Jfr Platbärzdis, s 281–282.
79. Moisil, s 65–66, Stoide s 151 not 48.
80. s 83 not 69.
81. Jfr även Iliescu, s 312 ff.
82. Tabrea, s 84.
83. s 153.
84. Jfr Tabrea, s 69.
85. Bänar sammanhänger med "bani" = mynt.
86. Jfr Moisil, s 66 ff.
87. Stoide, s 148.
88. s 62.
89. s 145.
90. Stoide, s 147.
91. s 68 resp. s 99.
92. s 286.
93. s 287–288.
94. s 100.
95. s 294.
96. s 202.
97. Jfr av Platbärzdis, s 279 och 286, återopad polsk instruktion 1664-10-08 med förbud mot införande i Polen av schillingar från Moldova.
98. Se not 68 ovan.
99. Petre P Panaitescu: Date noi despre falsificări de monete polone în Moldova. Buletinul Societății Numismatice Române XXVII–XXVIII (1933–1934), Bukarest, s 129. Iliescu, s 315–316.
100. s 286.
101. Moisil, s 60, Tabrea, s 87 not 76, Iliescu, s 316.
102. Moisil, s 69.
103. Jfr Stoide, s 152.
104. s 283.

Bland rumänskt referensmaterial som inte har angetts ovan kan nämnas:

Florian Georgescu m fl: Muzeul de Istorie al Republicii Socialiste România, Bukarest 1975, s 106 ff.

Octavian Iliescu: Din nou despre solidi valachici vulgo dumnicze. Studii și cercetări de numismatică, vol. VI, Bukarest 1975, s 259–261.

Andrei Oțetea m fl: Istoria poporului român, Bukarest 1970.

Eugenia Popușoi: Un tezaur monetar din secolul al XVII-lea descoperit la Tecuci aflat în colecțiile muzeului din Birlad. Anuarul muzeului județean Vaslui II, Vaslui 1980, s 283–292, särskilt s 287–289.

G Sion: Monete Suedeze falsificate în monetăria din Suceava. Buletinul Societății Numismatice Române II, Bukarest 1914, s 49–55.

Caiet selectiv de informare asupra creșterii colecțiilor Bibliotecii Academiei R. P. R. nr 6, oktober – december 1962, Bukarest, s 333–334.

Museo de Historia de la República Socialista de Rumania. Guía histórica, Bukarest 1974, s 101 ff (El gabinete numismático).

Utred ordensväsendet!

En debattartikel

Av Leif Pahlsson

I enlighet med beslut i ordinarie ordenskapitlet den 26 april 1974 och Kungl. Maj:ts ordenskungörelse den 6 december 1974 (SFS 1974:768) har utdelandet av utmärkelser inom de svenska riddarordnarna till svenska medborgare upphört fr.o.m. den 1 januari 1975. Samma dag trädde de nya stadgarna för Kungl. Serafimer- och Nordstjärneordnarna, fastställda i extra ordenskapitel den 17 december 1974, i tillämpning. Enligt dessa har främst Nordstjärneorden ändrat karaktär och kan numera på förord av regeringen endast förlänas utländsk medborgare — och därmed jämställes statslös som är bosatt utom riket — på grund av personliga insatser för Sverige eller för svenskt intresse; orden användes dock även alljämt enligt tidigare tillämpade grunder såsom belöning vid statsbesök och motsvarande evenemang. För att markera den förändring som således inträtt beträffande det svenska ordensväsendet har ansetts lämpligt att ändra bandet till Nordstjärneorden — denna orden har numera ett ljusst mellanblått band med gula kanter i stället för det traditionella svarta från instiftandet år 1748 — liksom att uppdelna dess riddargrad.

För Kungl. Svärds- och Vasaordnarna, inkl. Svärdsordens krigskors, är de äldre ordensstadgarna, fastställda den 22 mars 1952, alltfört gällande, fränsett att dessa ordnar ej längre förlänas. För Kungl. Carl XIII:s orden, varifrån bortsetts i Kungl. Maj:ts proposition 1973:91 (s. 7), gäller dess ursprungliga stadga,

fastställd den 27 maj 1811, med senare ändringar och tillägg; efter 1973 har utdelning av denna orden — förutom i två fall år 1974 resp. 1976 (utnämning av danska och isländska frimurarordnarnas nya stormästare) — såsom officiell värdighet först återupptagits under 1980.

Betr. övriga krigsdekorationer överlämnade 1951 års krigsdekorationskommitté (KDK 51) sin utredning till överbefälhavaren den 20 februari 1952. Något beslut med anledning av kommitténs förslag fattades varken då eller senare. Det har från sakkunnigt håll framhållits, att det svenska krigsdekorationsystemet, med hänsyn till försvarsmaktens fortgående utveckling och mot bakgrunden av utländska erfarenheter, är i behov av en allmän översyn; en event. dylik lär f.n. förberedas inom arméstaben. Statuterna för medaljerna för tapperhet i fält och för tapperhet till sjöss fastställdes således redan genom kungl. brev den 24 mars 1807 och de ej upphävda bestämmelserna — från år 1789 — för »Örlogsflottans hederstecken» äro lika föråldrade. En arbetsgrupp inom sjöfartsstyrelsen utförde 1964–67 en översyn av möjligheterna att belöna insatser vid sjöräddning, som utförts med fara för eget liv eller eljest under synnerligen svåra förhållanden; en P.M. framlades år 1967, men har icke heller föranlett något regeringsbeslut (jfr riksdagsmotion 1978/79:1552 — AU 1979/80:1).

Kungl. Maj:ts godkände i konselj (finansdepartementet) den 12 juli 1974 myntverkets förslag till ändrat utförande av de kungliga belöningsmedaljerna. I praktiken utdelas av regeringen numera endast guldmedaljen *Illis quorum meruere labores* i ett mycket begränsat antal — åren 1976, 1981 och 1982 även exemplar av den exklusiva 18:e storleken med guldkedja (till Jacob Wallenberg, Birgit Nilsson och fd. hovrättspresidenten Gunnar Lagergren) — medan fråga om tilldelning av utmärkelsen (bl.a. medaljen) *För nit och redlighet i rikets tjänst* prövas av den myndighet där arbetstagaren är anställd, om ej överordnad myndighet bestämmer annat (SFS 1974:225, 3 §); för att bedömningen skall bli enhetlig bör beslut ej fattas på lägre än regional nivå (SPN tillämpningsföreskrifter den 11 nov. 1974). Sistnämnda utmärkelse har även under senare år diskuterats i riksdagen (motioner 1975/76: 1850 och 1976/77: 1273 samt 1978/79: 1530 — AU 1979/80:1). Chefen för utrikesdepartementet beslöt i departementsprotokoll den 7 juni 1976 om stiftande av en medalj — i guld av 6:e storleken (med Konungens bild på åtsidan och stora riksvapnet på fränsidan; riksarkivets heraldiska sektion utg. dnr 167/75) — för förtjänster om utrikesförvaltningen, vilken medalj får tilldelas dels vid svensk utlandsmyndighet lokalt anställd personal, som på grund av främmande medborgarskap inte kan komma ifråga för utmärkelsen för nit och redlighet i rikets tjänst (NOR), dels hono-

rärkonsul som inte kan förlänas svensk orden. Samtliga nämnda medaljer bäras i det år 1841 införda blåa bandet med gula kantränder.

I hovprotokoll den 14 februari 1975 fastställdes bestämmelser (ändrade den 6 oktober 1981) angående av H. M. Konungen utdelade medaljer: *Konungens medalj*, *Litteris et artibus*, *Prins Eugen-medaljen*, *Prins Carl-medaljen* och *Serafimermedaljen* — med undantag för den förstnämnda kunna dessa huvudsakligen förlänas för litterära och konstnärliga samt humanitära förtjänster. Därjämte må nämnas, att H. M. Konungen i hovprotokoll den 28 februari 1974 behagade bifalla ett antal framställningar om tillstånd att låta prägla och utdela s.k. halvofficiella medaljer, försedda med H. M. Konungens bild och kungl. krona. Denna kategori, vari även ingå vissa medaljer med äldre tillstånd, har beräknats till nära 90 institutioner och organisationer, vilka utdela — mer eller mindre ofta — över 100 olika medaljer; de stå emellertid under riksdagens insyn lika litet som andra enskilda medaljer.

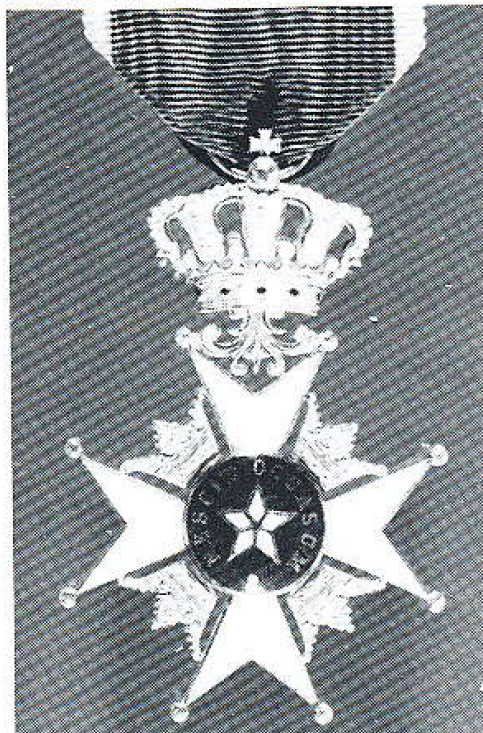
Det kan synas, att det offentliga belöningsväsendet i Sverige är väl tillgodosett med alla dessa medaljer. Så är emellertid icke fallet, delvis beroende på att varje medalj har ett mycket begränsat användningsområde — en idrottsbragd kan t.ex. uppmärksammas men icke samhällsinsatser av bestående värde, vilka förut kunde belönas med utnämning inom någon av de numera »avskaffade» riddarordnarna. Om de svenska ordnarna har från officiellt håll sagts, att de »utgör en ändamålsenlig, högt uppskattad och föga kostnadskrävande form av belöning, vilken hos vederbörande mottagare skapar en good will för vårt land, som svårigen kan uppnås medelst utmärkelser av annat slag» (ABU 1969:14, s. 6). En sedermera inom statsrådsberedningen och finansdepartementet upprättad promemoria (Ds Fi 1972:5) avsåg ordnar och medaljer. »De sades utgöra ett dualistiskt — och därmed icke önskvärt — system för belöningar till statligt anställda. Det kan emellertid ifrågasättas om icke detta är en felsyn. Företeelser behöver inte stå i oförenlig motsats för att de har olika uppgifter att fylla. Varför en särskilt förtjänstfull gärning i motsats till en långvarig arbetsinsats inte skall belönas av staten har ej motiverats i den digra utredningsapparaten. Även en hastig överblick av det internationella ordensväsendet visar att en sådan uppfattning icke delas av omvärlden. Ordinar och medaljer utgör två varandra kompletterande företeelser, båda till gagn för samhället».

Så långt före statsheraldikern C.G.U. Scheffer i *De Kungl. Svenska Riddarordnarna 1975*, Stockholm 1976, s. 21. Det är ganska lätt att konstatera, att t.ex. stater med nyvunna självständig-

het bruka markera denna med att snarast anskaffa nationalsång, flagga, riksvapen och minst en orden! Men ordensväsendet florerar även i gamla stater. Veterligt instiftades således under år 1973 fem nya ordnar, därav tre i republiken Korea (»Sydkorea»), 1974 sex, därav två i Sovjetunionen, och 1975 enbart i brittiska samvärlde länder tre stycken! Frankrike hade en stor ordensreform — på de Gaulles initiativ — år 1963, som visserligen medförde att 16 gamla ordnar ersattes med en enda ny, medan 1969 års ordensreform i Nederländerna innebar att den gamla Oranien-husorden uppdelades i fyra grupper, varav en — Kronorden — reserverades för utlänningar. Sedan några år diskuteras i sistnämnda stat en ny reform, denna gång av landets vanligaste civila och militära förtjänstorden Oranien-Nassau-orden, vars medaljer ej längre anses »demokratiska»! I den seriösa debatten i Storbritannien lanseras då och då tanken på en särskild »stor» riddarorden — motsvarande den engelska Strumpebandsorden och skotska Tistelorden — för Wales, medan »Order of the British Empire» ej längre anses motsvara verkligheten och därför i vissa kretsar anses böra ersättas med en ny. Såsom bekant innefattar det officiella belöningsystemet där — accepterat av alla politiska partier — även förlänandet av pärskap och hederstitlar (»knights bachelor» med prefixet »Sir» — för vissa kvinnliga ordensinnehavare »Dame») och i Belgien handlägger »Service de la Noblesse» under utrikesministeriet — under detta sortera även ordensärenden — årligen minst ett par dussin ansökningar (ofta egna) om adelskap, vilka i ej så få fall leda till kungligt bifall, medan i Nederländerna numera endast utländska adelsmän som natura-

liserats såsom nederländska medborgare kunna »införlivas» i den nederländska adeln (regeringen Erlander gjorde på sin tid något liknande). I Österrike, som 1919 »radikalt» avskaffade adel (även adelsnamnen), ordnar och titlar genom en drakonisk lag, som officiellt ännu gäller men knappast iakttagas i den allmänna världen, utdela både förbundsrepubliken i Wien och de olika förbunds länderna, dvs. delstaterna, ordnar och andra utmärkelsetecken samt — ej minst — titlar såsom »Hofrat» m.fl. De officiella titelförläningarna i Finland — bergsråd, kommerseråd, försäkringsråd, beskattningsråd, häradsråd, trädgårdsråd, sockenråd osv. — tendera ej att minska, snarare tvärtom; så nyligen som den 25 november 1977 instiftade president Kekkonen »militärens förtjänstmedalj» (Finlands författningssamling 1977:837). Danmark fick 1978 ett nytt förtjänsttecken för 25 år som reservofficer, medan den socialdemokratiska västtyske försvarsministern 1980 lät instifta ett »Ehrenzeichen der Bundeswehr» i fyra grader; uppkommen kritik avvisade han med: »Ich sehe nicht ein warum ein solcher Dank mit demokratischer Verfassung nicht vereinbar sein soll».

Det är i år 10 år sedan riksdagen senast debatterade — den 6 juni — ordensfrågan med den konsekvens som är fördes i inledningen. Under de borgerliga regeringarna hände — emot många förväntan — intet. Den allmänna debatten bör emellertid hållas vid liv och utmynna i ett krav på en offentlig utredning av ordensväsendet m.m., vilken givetvis endast kan leda till att ett historiskt riksdagsbeslut med alla dess konsekvenser upphäves.

Nordstjärneordens nuvarande riddartecken, 2:a klass. Foto Tom Bergroth, Åbo.

Guldmedaljen Illis quorum meruerit boret, 5:e storleken (24 mm), utdelad med Konung Carl XVI Gustafs befallning (1983). Den belönades namn gravhöjdes på flera numera (tidigare upphöjd, präglad till 1983). Foto Hasse Wingdén, Göteborg.

KRING ÖVERLÄMNANDET AV BELÖNINGSMEDALJER [5]

Vi fortsätter denna serie med två notiser, som visar hur kommerskollegiet iakttog kravet på offentlighet vid överlämnandet av belöningsmedaljer.

Kungl maj:t hade tilldelat bokbindaren Hans Christopher Richter i Stockholm *Illis quorum meruere labores* i guld av den större storleken. Sedan kungl maj:t i skrivelse den 29 maj 1816 befallt kommerskollegiet att överlämna medaljen,

så har kgl. collegium till fullgörande häraf den 10 sistlidne juli förekallat bokbindaren Richter och låtit vid öppna dörrar för honom uppläsa kongl. maj:ts högstberörde nådiga skrivelse samt derefter tillstått Richter nämnde medaille af 30 ducaters vigt.

(16.8.1816)

Året därpå fick kommerskollegiet, genom kungl maj:ts skrivelse den 29 januari 1817, befallning att överlämna ett exemplar av samma förnämliga utmärkelse, som tilldelats Fabriks-Bolaget J Öbergs Enka & Comp i Stockholm.

Till följe af denna nådiga befallning blef den 31 sistl. mars fabriks-idkaren Joh. Eric Öberg, hvilken inställt sig å Fabriks-Bolagets Joh. Öbergs Enka & Comp:s vägnar, i kgl. collegium förekallad och för öppna dörrar underrättad om innehållet utaf kongl. maj:ts högstberörde nådiga skrivelse, hvarest ofvannämnde medaille af 20 ducaters vigt till Öberg öfverlemnades.

(6.5.1817)

"Vid öppna dörrar", "för öppna dörrar", måste innebära att de av allmänheten, som hade lust att närvara vid medaljöverlämnandet såsom åskådare och åhörare, fritt kunde stiga in i kommerskollegiets sessionssal.

När en belöningsmedalj vid ett tillfälle hade blivit överlämnad på landskansliet i Jönköping, kungjordes detta sedermera i vederbörande församlingskyrka.

Såsom ett vedermäle af nådigt välbehag mot organisten Eskil Magnus Rendahl i Ölmsstad, Vista härad, i anseende till hans vitsordade för-

tjenster såsom landtbrukare och vaccinateur samt bepröfvad nit och skicklighet vid inre och yttre sjukdomars vård och botande har, i anledning af så väl landshöfdinge-embetets som sundhets-collegii underdåniga hemställan, kongl. maj:t i nåder tillagt bemälda Rendahl en guldmedaille af största storleken med inskrift: *Illis, quorum meruere labores*, att bära på bröstet, hvilket hederstecken blifvit Rendahl å landscantzliet offentligen tillstått och sedermera derom i sockne-kyrkan kungjordt med uppmaning till ädel täflan i medborgerliga förtjenster, som en vis och god konung alltid uppsöker och med sin nåd belönar. (3.9.1817)

Hall- och manufakturrätten i Norrköping löste problemet om offentlighet genom att förlägga ett medaljöverlämnande till en kyrka, efter gudstjänstens slut.

Sedan kongl. maj:t täckts i nåder tillägga fabriks-mechanicus Anders Alm den mindre medaillen i guld med omskrift: *Illis, quorum meruere labores* såsom vedermäle af kongl. maj:ts nådiga uppmärksamhet på Alms berömliga skicklighet uti den nyttiga slöjd han idkar samt derjemte i nåder befallt, att denna medaille skulle af hall- och manufakturrätten till Alm öfverlemnas, så blef till underdånigaste åtlydnad häraf efter slutad gudstjänst i S:t Hedvigs kyrka här i staden söndagen den 20 innevarande förberörde medaille offentligen tillstått Alm af undertecknad hall- och manufakturrättens ordförande, som dervid höll ett för tillfället lämpadt tal. Norrköpings hall- och manufaktur-rätt den 25 augusti 1820.

Daniel Weijerin,
handels- och politieborgmästare, R.K.V.O.
(20.10.1821)

"S:t Hedvigs kyrka" i notisen här ovan är ett märkligt misstag av borgmästaren Weijerin. Kyrkan heter endast Hedvigs kyrka: den byggdes 1670-73 och fick sitt namn efter drottning Hedvig Eleonora.

Följande notis berättar om ett högtidligt medaljöverlämnande vid en

sammankomst i akademien för de fria konsterna:

Den silfvermedaille med konguens höga bröstbild och inskrift å andra sidan: *Illis quorum meruere labores*, som för 31 års trogen och redlig tjänst kongl. maj:t täckts i nåder tillägga vaktmästaren vid kongl. akademien för de fria konsterna och vid kongl. öfverintendentscontoret Gustaf Ohrström att af honom uti hvitt sidenband bäras på bröstet, blef uti sammankomst den 19 sistl. mars bemälda Ohrström tillstått af kongl. akademiens praeses, som dervid uttryckte detta samfunds tillfredsställelse att se den rättskaffens tjänaren hedrad med en konglig utmärkelse.

(15.4.1831)

T. L.

Kungl Myntkabinettet

Statens museum för
mynt-, medalj- och
penninghistoria

Narvavägen 13-17, 2 tr
Stockholm
(Buss nr 42, 44 och 69
till Historiska museerna,
tunnelbana till Karlaplan)

Basutställningar: Svenska mynt från alla tider; svenska besittningar; medaljkonstens historia och svensk historia i medaljform. Smärre tillfälliga utställningar ordnas kontinuerligt.

Museet:
Tisdag - söndag 11 - 16
Måndag stängt
Besökstid: tisd 13 - 16
Postadress: Box 5405,
114 84 Stockholm
Tel: 08-783 94 00

Löften, löften....

Vårt reportage om medaljutställningen i Florens som av utrymmeskäl stå över till april.

Nordisk Numismatisk Unions möte 1983

Som värd för Nordisk Numismatisk Unions möte 1983 stod Sverige och Svenska Numismatiska Föreningen. Mötet avhölls under två dagar i slutet av september, närmare bestämt lördagen den 24 och söndagen den 25.

Som plats för Unionsmötet hade Dalarna utvalts. Skälen därtill var flera, bland annat landskapets stora betydelse för svensk numismatisk historia och att ett nytt myntmuseum just öppnats i Avesta. Därtill kom möjligheten för mötesdeltagarna att besöka Stora Kopparbergs gruva i Falun.

Mötet hade planerats så att förhandlingar och föredrag i huvudsak hade förlagts till lördagen i Falun och söndagen ägnades åt besök i myntmuseet och gruvan.

Mötesdeltagarna, som var 36 till antalet från samtliga nordiska länder inklusive Island, samlades på lördagsförmiddagen i Grand Hotels lokaler i Falun där första dagens begivenheter ägde rum.

Mötet inleddes – efter att ha öppnats av Svenska Numismatiska Föreningens ordförande Göran Bergenstråhle – med minnesord över fyra stora numismatiker som gått ur tiden under år 1983.

Georg Galsters och Otto Mørkholms stora numismatiska insatser belystes av Jørgen Steen Jensen (nu chef för Den kgl. Mønt- og Medaillesamling, Köpenhamn), Leo Hansens minne tecknades

av Dansk Numismatisk Förenings ordförande Peter Hammerich och Lars O Lagerqvist, chef för Kungl. Myntkabinettet, Stockholm, berättade om Ulla S Linder Welins vetenskapliga verksamhet inom orientalisk och svensk numismatik. De avlidna hyllades med en tyst minut.

Nästa programpunkt var den intressanta presentation som gavs av Lars O Lagerqvist över landskapet Dalarna. Han fortsatte sedan med ett föredrag om en av våra namnkunnigaste myntmästare, Marcus Kock, som var verksam under 1600-talets förra hälft, främst i Avesta och Nyköping.

Ur de unionsförhandlingar som hölls därefter må anföras följande: Två nya fullvärdiga medlemmar invaldes i Unionen – Gunnar Ekströms professor i numismatik och penninghistoria vid Humanistisk-Samhällsvetenskapliga forskningsrådet i Stockholm och Myntsafnareförlag Islands, Reykjavik (Islands Numismatiska Förening).

Speciellt glädjande är att samtliga nordiska länder har säte och stämma i Unionen genom att den isländska föreningen nu blivit invald som medlem.

Utförligare referat av mötesförhandlingarna finns att studera i kommande nummer av Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad (NNUM).

Den Ekströmska professurens innehavare Brita Malmer höll efter mötes-

förhandlingarna ett mycket uppskattat föredrag med speciell anknytning till Dalarna "Myntfynd från Mora, Leksand och Gudsberga, Dalarnas vikingatid och medeltid i numismatisk belysning".

Lördagens program avslutades med gemensam unionsmiddag i Grand Hotels restaurang. För att celebrera sitt inträde i unionsgemenskapen bjöd den isländska föreningen på ett glas champagne före middagen. Ett uppskattat inslag!

Unionsmiddagen genomfördes i mycket positiv stämning och flera deltagare framförde sin uppskattning av det sätt på vilket Svenska Numismatiska Föreningen arrangerat unionsmötet. En ny anda för och lust till ett fördjupat nordiskt samarbete kunde tydligt avläsas hos de deltagande delegaterna och observatörerna.

Söndagens program började med besök i världens i drift varande äldsta gruva – Stora Kopparberg. Vackert utstyra i hjälm, orangefärgad regnjacka och stövlar fick deltagarna nedstiga till 67-metersnivån för att där under sakkunnig ledning bekanta sig med forntida och nutida gruvbrytning. En upplevelse för många av deltagarna.

Efter gruvbesöket och en kort visit i museet gick färden till Avesta, där Torbjörn Lind i järnverkets Clublokal höll föredrag om "Datatekniken i numismatikens tjänst". Datatekniken tränger in

Från vänster: Allan Hansson Skånes Num. Förening, Ragnar Borg Islands Num. Förening, Kolbjørn Skaare Universitets Myntkab. Oslo, Nils Lindberg Numismatiska Föreningen i Finland, Göran Bergenstråhle Svenska Numismatiska Föreningen, Peter Hammerich Dansk Numismatisk Forening, Avesta Myntmuseum.

på snart sagt alla områden så ock inom numismatikens och det kändes värdefullt att få en inblick i vad som kan komma att bli av stort värde för den framtida forskningen.

Avesta Jernverk bjöd efter föredraget på lunch och därefter kunde mötesdeltagarna vandra till det nyöppnade Avesta Myntmuseum. Museet, som byggts för Avesta Jernverks mycket fina samling av svenska mynt, sammanbragt av generalkonsul A. Ax:son Johnson, har som skapare Bertel Tingström (här om har redan berättats i denna tidning hösten 1983). Under hans ledning kunde deltagarna njuta av ett mycket vackert och smakfullt utformat museum och speciellt studera den magnifika plåtmyntsamlingen (950 plåtar, varav märktes 10 daler s.m. 1644 och 14 stycken 8-dalersplåtar).

I och med besöket på Avesta Myntmuseum avslutades 1983 års Unionsmöte.

Värdsskapet fram till och med nästa möte 1985 övertogs av Dansk Numismatisk Forening, vars ordförande Peter Hammerich framförde sitt och deltagarnas varma tack till Svensk Numismatisk Föreningen för fina arrangemang och hälsade alla hjärtligt välkomna till Köpenhamn 1985.

Torbjörn Sundquist

Ändring av myntserien utredes

Regeringen har med beslut den 2 februari reagerat på Myntverkets skrivelse, tidigare refererad i MYNTKONTAKT/SNT 1983:6, s. 140 (Svenska Numismatiska Föreningens härav föranledda remisskrivelse är återgiven i nr 7, s. 166–167). Den har medgivit en utredning av frågan om införande av ett skiljemynt om 10 kronor. Vid ett följande sammanträde den 9 i samma månad beslöts föreslå riksdagen ett indragande av valörerna 5 och 25 öre fr o m 1 juli 1985.

Om denna utredning resp proposition skulle leda till att förslaget i en eller annan form genomföres, kommer det att kräva ytterligare ändring av *Lag om rikets mynt* av den 17 december 1970 (SFS nr 1028), § 3, som lydde: "Mynt skall finnas i följande namnvärden, nämligen fem kronor, en krona, femtio öre, tjugo-

fem öre, tio öre och fem öre. Dessutom får mynt med ett namnvärde av tio kronor finnas". Hade denna formulering bibehållits, hade åtminstone skiljemyntet om tio kronor kunnat införas utan vidare. Men en ändring har redan skett med anledning av att högre nominaler i form av minnes- och jubileumsmynt tillkommit åren 1975–83, nämligen 50, 200 och slutligen 100 kronor. Den sista meningens fick genom kungörelse utfärdad den 7 maj 1975 (SFS nr 170) följande lydelse: "...Dessutom får minnes- och jubileumsmynt med andra namnvärden finnas".

Skall nu ej blott ett vanligt skiljemynt om tio kronor införas, utan även nominalerna 5 och 25 öre indras eller åtminstone ej längre präglas, måste hela paragrafen få en annan avfattning.

LLt

Kinakommitténs medalj

Kinakommittén lät år 1929 prägla en till sitt utförande ovanlig medalj. Den var ämnad att hedra Kinakommitténs kanske främste mecenat kaptenen Henric Westman. Medaljen överlämnades 21 november 1929. Denna är den första av en rad medaljer som utdelats för att hedra Kina-forskare.

Medaljen, som är utförd i brons, är av ett ganska säregt slag. Som förebild till densamma har man valt ett av de utsöktaste föremålen bland Nationalmuseums Östasiatiska samlingar (eget museum genom Kungl. Maj:ts beslut av den 17 april 1959)

av kinesisk konst, en sällsynt vacker bronspegel från det 3:dje århundradet f.Kr.

Minnesgåvan består av två bronsföremål av fullkomligt lika storlek, 105 mm i diameter. Det ena är en i varje detalj trogen avbildning av den mer än tvåtusenåriga bronsspegeln. Det andra bär inom en ram, liknande bronsspegelns, en inskription som lyder: TILL/HENRIC WESTMAN/MED/KINAKOMMITTENS/TACK. Frånsidorna är blanka. Medaljen har utförts av firman Sporrang & C:o.

Stort lager av SVENSKA MYNT från medeltiden till nu, sedlar, guldmünt, plåtmynt, UTLÄNDSKA MYNT från antiken till nu.

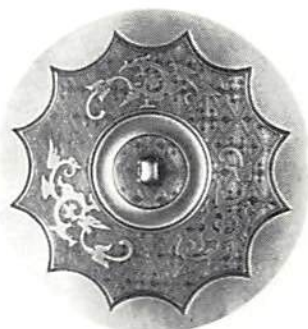
GRATIS PRISLISTA SÄNDES PÅ BEGÄRAN.

Vi köper samlarmynt, silvermynt, guld och silver i alla former. (Även byten)

JAENSSONS MYNTHANDEL

Postadress- Prästgårdsgatan 15A
752 30 UPPSALA
Tel. 018/10 64 86

Butik- Väderkvarnsgatan 32 (Vid Vaksala torg nära Centralstation)
Öppet tors. - fredag 11.00 - 18.00
Tel. 018/13 44 41

*Kina-Kommitténs medalj till Henric Westman
Förminskad 2,5 gånger. Reprofoto Jüri Tamsalu, KMK.*

Ur SNFs arkiv V

Initiativ från en förenings ledning för att "variera på konfekten" kan ibland leda till oväntade resultat. En sådan händelse i SNFs historia har t o m beskrivits i versform.

Protokoll

fört vid sammanträde i Svenska Numismatiska Föreningen den 25 april 1947.

Ett vetenskapligt samfund vår förening är, varför vår Styrelse som oftast ordna på små lärda föredrag om greker och romare och mynt från andra folk, som varit frommare.

Det är dock så, att dessa fina föredrag avlyssnats av ett fåtal blott med välbehag.

Om ock man skåda fått nåt stiltigt fynd de flesta tycka dock att det är synd att man ej själv får några mynt att köpa. Därför de flesta medlemmar syns löpa till möten, där det hålles myntauktion. Då är där mycket folk och glattig ton.

Vid intet möte dock man nånsin skådat så mycket folk, som det, där Styrelsen bebådade

att uti vårt polishus kunskap den förmedlar om konsten göra falska mynt och sedlar. Ty trots en förut alstrad, misslynt stämning

mot en föreningsledamot, som utan hämning

sig slagit på att tillverka helt oförsynt och handla med kopior utav mynt, så är det dock förvisso som sig bör att vi få alla veta, noga, hur man gör. Föreningen gick därför mangrant till polisen

för att få klart besked och inblick genom grisen

om hur man där behandlar sådan buse. Medlemmarna som sagt gick man ur huse.

Vi trädde in med skräck i detta granna slott,

där förr de flesta av oss aldrig stått, att få vad man om mynt och sedlar veta bör

oss demonstrerat av en överdirektör. Men si den höge herren hade inte tid, varför en lägre herre fick ta vid, en intresserad, skicklig kriminalare som elda upp sig till vältalare, när han fick orda vitt och brett om alla brott och brottslingar han sett. Han tycktes känna ganska stark förtrytelse

när vi blott intressera oss för en förbrytelse

och ämnat stanna där en timme blott då han stod klar att skildra tusen hemska brott.

Han börja' med att ge oss någon känning av finaste metoder för hembränning och hur den sortens karlar lura kan sin kund att köpa vatten blott minsann. Sen fick vi även någon inblick i ett väl improviserat sedeltryckeri. Och han berättade en trevlig anekdot, som föreningens medlemmar myste åt, om hur en smålänning, en ärlig svensk, hurra!

förlagt sin goda verksamhet till USA där imigrantmyntväxlarna glupskt nappar

på hans väl gjorda, svenska hundralappar.

Sen klarade vi undan i ett nafs om tvåkronor av bly och dylikt kرافs.

Han kastade åt sidan se'n allt sådant smått

och dök så huvudstupa ner bland grova brott.

Vi numismatici stod undrande och flata. Nu var han riktigt på sin mammas gata

bland män'skosläktets avskums vilda djur,

som man bör likvidera eller ha i bur. Han var likvisst ju nästan blid och snäll

när det blott gällde nå't crime passionel. Men av sin skildring omisskänligen han njöt

om hur nån ökad mördare sen döden gjöt,

och om hur kriminalen listigt lyckats fånga

rånsmåddare och gangsterligor många. Och sällan så'n entusiasm blev spord

just för tekniken vid nå't otäckt mord, men vars motiv för all dess argom list

var gångbart mynt, ej gamla mynt, förvisst.

Kriminalarn tyckte det var fint och nått med ett så klart, makabert vaxliks-kabinett.

Numismatikerna rysa lätt, när karl'n sig mallar

bland liken, blodiga, med spräckta skallar

och många skälva smått i sina byxor bland kulhål, strykjärn, knivar, yxor.

De flesta ha i tysthet drupit av förr'n materialet än han skummat av

och undra skyggt vad dessa hemska lik för samband ha med vår numismatik.

Ett fåtal herrar blott lär funnits kvar när föredragshållarns svada mattats har

och han sin trogna skara invigt i sitt he(m)ligaste rum – pornografi.

Nu är att säga blott som en avslutning, att detta möte gav rekordanslutning

och vi vår Styrelse är skyldig tack och ära

för vad med föredraget den oss velat lära.

Den lärdomen blev sällan tydligare hörd,

men har ju ock historiens vittnesbörd: Sina passioner bör man söka styra

annars kan följdrarna bli nog så dyra, sin samlarvurm man bör nog moderera

och gångbart mynt man får ej imitera. Men Styrelsen oss även lärt – så mild

och varligt –

att samla gamla mynt kan inte va' så farligt.

G de L
maj 1947

Författaren är som väntat Georg de Laval. Dagens styrelse har att kämpa med samma publikproblem men har den fördelen att kunna fångla (?) och bilda genom MYNT-KONTAKT. Å' Du me' på de'? – ja, visst ä' ja' de'.

NUF

Dansk sedelutställning

Den kgl. Mønt- og Medaillesamling i Köpenhamn hade en utställning av danska sedlar som visade sättet för deras framställning.

Materialet kommer uteslutande från den danska Nationalbanken men hade här, ehuru i av utrymna betingad begränsad form, på ett föredömligt sätt ställts ut för allmänheten.

Det är utomordentligt glädjande att se att den danska Nationalbanken sparat så många ting från gången tid och inte minst ritningarna utförda av tecknaren G Heilmann är utsökta. Man ser med stort utbyte dessa ting från gången tid presenterade för oss. Väl är vi i Sverige av olika anledningar synnerligen välförsedda vad gäller äldre material rörande sedlarna men går vi ut i Europa torde det vara svårt att hitta några banker, som kan visa upp liknande material. Vad gäller det danska, säger Jørgen Steen Jensen, att banken har bra mycket mer. Till utställningen fogas en liten trevlig broschyr med några illustrationer. Med hänsyn till dess begränsade format – 8 sidor – frågar man sig emellertid, varför man slösat 2 sidor på vattenmärkesramar.

Ernst Nathorst-Böös

**Köper
Säljer
Värderar**

**KRONANS
MYNT
OCH
FRIMÄRKEN**

ANTIHKALLARNA
Västra Hamngatan 6
411 17 Göteborg

Tel. 031-13 55 81

DEBATT

Nytt och gammalt i Avesta och Falun

En "recension" av utställningar

Vid den dalaresa, som anordnades för Nordisk Numismatisk Unions sammanträde i Falun 1983, var jag ej med och såg därför ej tillsammans med övriga numismatiker det nyordnade Myntmuseet i Avesta. (Striden om Kungl. Myntkabinetets namn har hos mig lämnat en viss allergi mot ordet "Myntmuseet", men nu är det ett myntmuseum och torde förbli så.) Se i övrigt om invigningen MYNTKONTAKT/SNT 1983:8.

Låt oss redan från början säga, att det är utomordentligt vackert att se. Uppenbarligen har ingen möda lämnats ospard för att ge det en estetiskt fulländad inramning och de, som sysslat härmed, har haft över all kritik utsökt smak. Själv skulle jag gärna ha sett det högre i taket. Ingen skall få mig att tro, att man ej även ur säkerhetsskäl kunnat anordna det i den översta våningen med dess höga tak. Man har bland mina kollegor invänt, att detta skulle kunna kosta mer; härom kan jag ej som icke-arkitekt och icke-säkerhetsexpert uttala mig – jag vidhåller att ett högt takutrymme och den stora våningen hade varit lyckligare. Det finns anledning att återkomma till denna synpunkt.

Utställningen består av flera av Axel Ax:son Johnson sammanbragta sam-

lingar. Tillsammans lämnar de en mycket rik bild av det svenska myntsystemets utveckling förträffligt presenterad. Men det är ett myntmuseum, knappast något annat. Mynten som sådana är det anmärkningsvärda. Det är ur denna synpunkt ologiskt att bryta ut dukatmynten, att täcka en vägg med åttadalar, att ha en särskild monter för utställningens show-piece, tiodalern – ett mynt, som är mig ointressant annat än i ett större sammanhang.

Till utställningen som den står idag är få och mycket litet kritiska kommentarer att föga. Varför talar man om dukater, då man raden nedanför talar om halvdukat, låt vara att de senare är färre men dock i pluralis? Vad har Gustav II Adolf-medaljen i guld där att göra? Varför måste jag gå till den lilla prydliga men intetsägande broschyren för att veta något om det udda: en del men inte allt, t ex den försilvrade 1/4-skillingen, får ej någon kommentar. Varför står Anund Jakob-myntet i broschyren till höger om 18 penningar från Hedemora? Varför får man plötsligt under rubriken "Avesta-plåt 1919" se den företeelse, som hugfästert att staden återfick sina stadsrättigheter, men som ju ej är ett mynt? Vad är pojkköret? (ja, jag vet vad denna lögnaktiga vandringslegend innebär, men

den tillfällige besökaren?) Men detta är ej viktiga ting och kan, om någon delar min undran, rättas till.

I utställningen kallas de utländska mynt som cirkulerade före år 1000 för "betalningsmedel". Det syntes mig inte helt egentligt, men efter en debatt med Lars O Lagerqvist accepterar jag den åsikten att vid ungefär denna tid uppfattningen av mynten förändrades och att de alltmör ej upplevdes som silver – att räkna efter vikt – utan som enskilda symboler för ett visst värde.

Ett roligt grepp är frågan om växlingen mellan mynt och sedlar; jag fick tänka efter, men femtio års träning gjorde, att jag kunde svara rätt.

Men nu kommer de utomordentligt personliga, kanske inte invändningarna, men reflexionerna. De riktar sig givetvis ej mot någon; familjen Johnson har velat ställa ut sin samling så vackert som möjligt och helt lyckats med det. Men sett ur större synvinkel, och det bjuder Kopparbergs Bergslag på, är frågan kanske värd att diskutera.

Avesta var vår stora kopparmyntverkstad i 200 år. Vi var i stort sett ensamma om att söka lösa ett tidvis överskott av koppar med värdemynt. Under sådana förutsättningar finns det all anledning att ägna sig åt Avesta som *myntort*, ty vi vet mer om denna plats än någon annan (ur numismatisk synpunkt) i vårt land.

N L Rasmusson var starkt medveten om detta. Med recensenten som mycket tacksam assistent ville han berätta här om vid källan. Han trodde sig ha fått en möjlighet härtill hos Bergslaget. För några korta svindlande ögonblick var vi

Interiör från Avesta Myntmuseum. Rakt fram syns 10-dalersmyntet.

på väg häremot. Totalredovisningen i Falun dog ut, då den var några steg från målet. Bergslaget greps av en rädsla (delvis av ekonomiska skäl) att fullfölja Rasmussons idéer, utställningen blev en torso, där så litet fattades för att göra Rasmussons idé färdig. Sven Rydberg, Bergslagens storartade kulturhistoriker, drog plötsligt en gräns: Hit men inte längre. Vi fick aldrig någon modell av valsverket eller plåtpräglingsmaskinerna, vi fick aldrig se de kurvor som N. L. Rasmusson var färdig att sätta dit, där produktion, export och kopparpriser skulle ha berättat om den stora men tyvärr ej helt lyckade spekulering, som vår kopparmyntpolitik innebar. Kungl. Myntkabinetet, den gången under Brita Malmer, var givetvis bidragande härtill. Det rasmussonska löftet om långdeposition togs tillbaka. Om detta var riktigt får andra döma; utan det utlovade lånet av plåtmynten ansåg inte Bergslaget, att den ursprungliga utställningen kunde stå kvar.

Men nu är som sagt en annan utställning öppnad i Avesta, en utställning som givetvis ej har med Falun och Bergslaget att göra och som tillkommit med andra målsättningar. För historieskrivningens skull, skall här emellertid sägas, vad jag (ingen annan åberopas) skulle vilja ha sett. Det skulle ha varit en utställning, där Avesta som kopparmyntstad skulle ha vuxit fram. Strömmarna tämjdes, samhället växte väl något, utlänningar drog dit, fyllda av förundran över vad de såg, ja till och med kungligheter. De såg den råa kopparen formas till plåtmynt och slantar – tillverkningen som skulle befördra kopparmyntpolitiken och förse Sverige med reda betalningsmedel. Så brann staden, så småningom upphörde tillverkningen. Och plötsligt är det tyst kring forsarna, tills en ny världsomspännande industri är där. Plus que ça change, plus que c'est la même chose.

Men av allt detta är mycket litet där, även om kopparmyntet från Avesta (med Stockholm för sig) är utskilt och en bildfris visar "från koppar till mynt". Jag får ej veta mycket om priser, blott se några få bilder, av alla dem som finns, inte veta något om människorna kring myntverket. Visst är Markus Kock där, men var är alla andra?

Det är riktigt, med utgångspunkt från utställningens målinriktning, bara fel ur min synpunkt. Res dit och se det vackra myntkabinetet med samma mynt, som finns på flera andra håll och i böckerna. Avesta klarar sig nog ändå, men nog syns det mig roligt, om någon hade känt likadant. Då hade vi kanske sluppit en skrytvägg med 8-dalrar.

Några som säkerligen ej gör det är ledningen för Bergslaget, det andra alternativet – eftersom jag var med om den förra utställningen, svär jag att jag ej talar i egen sak – men något fattigare än deras nuvarande museum, nota bene vad gäller mynt-delen, får man leta

efter. I montrar ej gjorda för myntutställningen, på väggar, där inte ett ord säges om regent och valör, presenteras en del av vad man har. Det presenteras slarvigt. I avdelningen för smärre valörer (inte ett ord om deras tilltänkta roll i den tidigare perioden) ligger litet småslarviga etiketter; Kungl. Myntkabinetets urmodiga vykort illustrerar regenterna utom i montern om nödmynt, där Görtz (!!!!! utan skuld till mynttecknen annat än som jasägare) plötsligt står bredvid Karl XII på ett slarvigt inställt foto. Mynten är värdslost inlagda, plötsligt ligger några på tvären, antagligen därför att de ej fått plats på annat sätt. Gamla, till innehållet tveksamma tidningsurklipp kompletterar texterna. Det nästan värsta är samlingen av litteratur, som ställs till den säkerligen frågande besökarens förfogande. Lembits (!!) katalog och på sätt och vis ännu värre, Ahlströms senaste auktion, som intet har med utställningen att göra, och vid sidan av den priser uppnådda vid hans förra auktion, givetvis endast relaterade till auktionsnumren. Ulla Linder Welins briljanta historik finns inte med annat än inne i vaktrummet. Den är slutsåld, men skulle kunna i kartonnerat skick och fastsatt ge åskådaren någon uppfattning om vad han inte fått se. I vykortsförsäljningen endast en bild av den famösa tiodalern, som museet ej äger. Vid en vägg finns den berömda plåtdrögen. Rasmusson var tveksam, huruvida den använts eller rättare sagt använts för påstått ändamål. Mig synes det långt ifrån otroligt; man borde undersöka när namnet första gången nyttjas, den muntliga traditionen kan ha sin betydelse.

Att museet skulle visa några av Bergslagens sedlar är givetvis otänkbart. Man har dem, men man ställer inte ut dem.

Tommy Forss, museets chef, försäkrade för mer än två år sedan, att Bergslagens museums myntdel inom ett år skulle ha återuppställt. Nu har två år gått.

Ernst Nathorst-Böös

Också en regentlängd

På ett skissboksblad av den store målaren Nils Kreuger, daterat 1878, finner man den unika regentlängd som avbildas här bredvid.

Längden sträcker sig från Gustav Vasa till Oskar II, och vi numismatiker som är så förtrogna med de svenska konungarnas ikonografi, får för ömväxlings skull se en fri och respektlös tolkning av de välbekanta fysiologierna. I mynt- och medaljkonsten hittar man inte maken. Bilderna tycks utgöra konstnärliga karikatyrporträtt som inte har bestämda oljemålningar, gravyrer

Mitt i City
STOCKHOLM
SUNDSVALL

Med stor sortering av
Mynt • Sedlar
Medaljer
Frimärken • Vykort
Aktiebrev • Tillbehör

PEO Mynt
& Frimärken

08-21 12 10
060-11 15 40

Tävling om Eligius-priset

I en artikel i Myntkontakt/SNT 1983:4/5 berättade E. Nathorst-Böös om guldsmedernas, myntmästarnas och numismatikernas skyddshelgon S:t Eligius och nämnde därvid också den årliga tävling om det s.k. Eligius-priset, som äger rum i Tyskland. Tävlingen är nu utlyst för 7:e gången av dess instiftare, Dr. Gert Frese (Verband der Deutschen Münzvereine E.V.). Priserna går till de bästa manuskripten över ett numismatiskt ämne. Deltagare från hela världen välkomnas, men manus måste vara på tyska. Vetenskapmän, fackanställda och mynthandlare får icke delta. Närmare upplysningar kan fås hos dr. Gert Frese, Werderstrasse 53-55, D-6900 Heidelberg 1, Tyska Förbundsrepubliken.

eller medaljer som direkta förlagor. Konstnären var bara 20 år, när han trollade fram serien, man vet inte för vad ändamål. Han var på sin tid en känd bokillustratör och medarbetare i "Söndagsnisse" med teckningar, en föregångare till Albert Engström.

Se på bilden av Karl XII! Och se på Oskar II, ett ungdoms-porträtt som heter duga, med uniformsrockens stora slag!

Nils Kreuger (som i detta fall uttallas Kröger) blev ju en av de franska-svenska s.k. Konstnärskörbundets

mest betydande representanter, beundrad för sina stora landskap i olja från Öland och Halland, med betande kor och hästar. Även som oljemålare gjorde han skojiga saker, bl.a. serien "Historiska baksidor", ofta med ryggen av en ridande kung och hästens ofördelaktigaste sida som blickfång.

H. Wn

Utställningar

i Stockholm vid Kungl. Myntkabinettet har anmälts i föregående nummer. Den seditexposition ur Riksbankens samlingar som Torgny Lindgren ordnat visas i samband med hans föredrag i Svenska Numismatiska Föreningens regi den 1 mars kl 18.30 (ingång Storgatan 41) och

blir stående ca tre veckor. Samtidigt visas – sedan mitten av februari – en mindre urvalstställning av brukspolletter.

Den 10 april öppnas en av Ernst Nathorst-Böös arrangerad utställning över en av våra främsta medaljkonstnärer, Gösta Carell, som avled 1962. Den står kvar över sommaren.

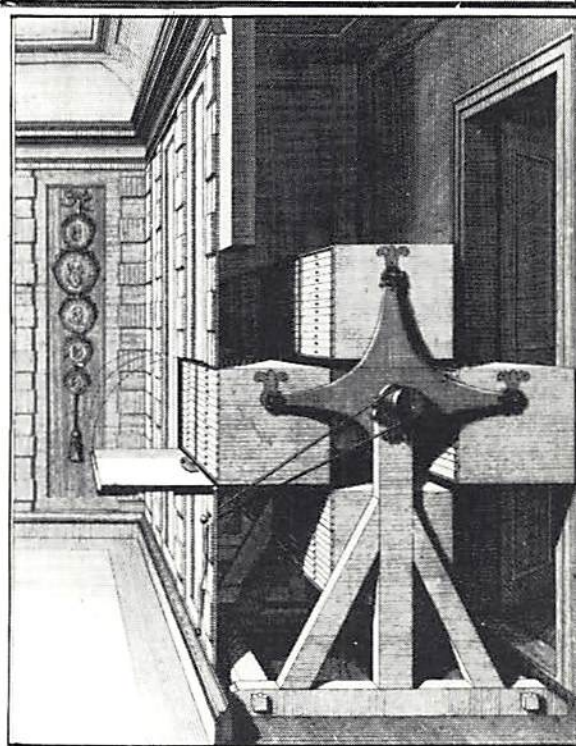
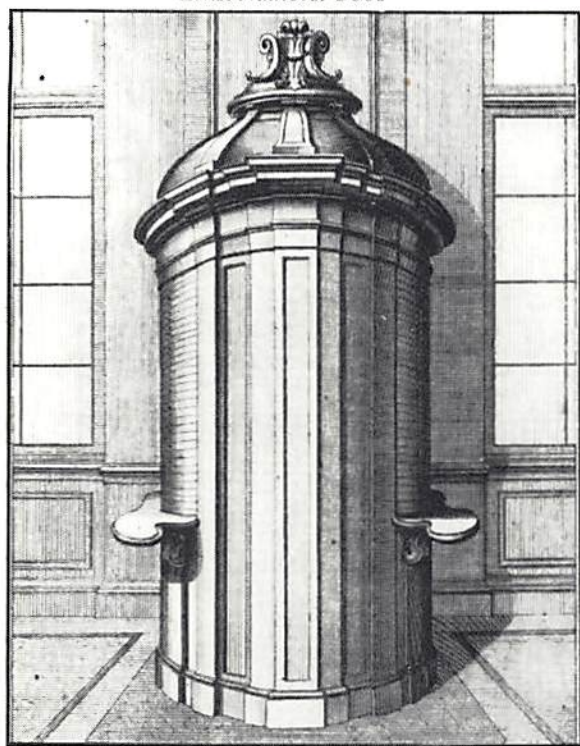
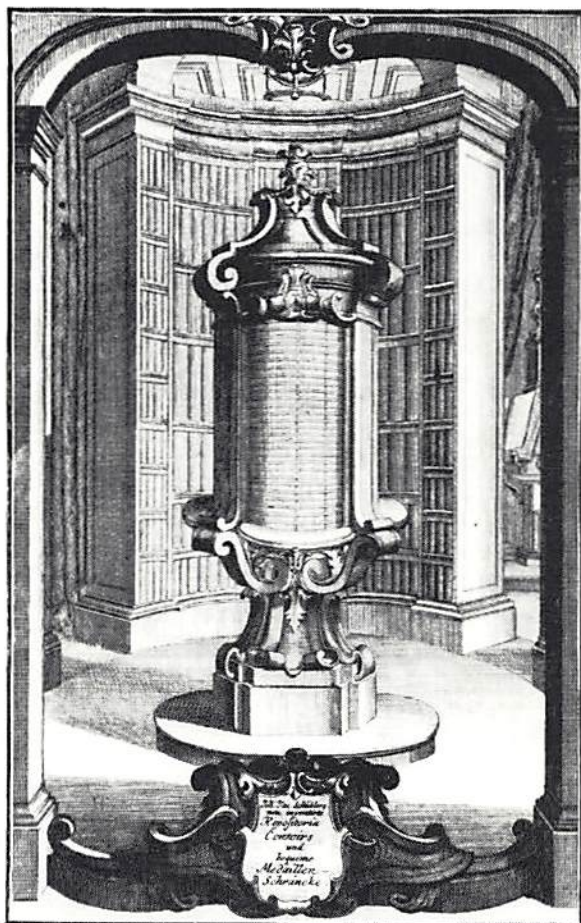
Skåp för mynt och annat

Johann Jacob Schübler utgav 1730 en beskrivning över allehanda raritetsskåp med den mycket utförliga titeln *Nützliche Vorstellung, Wie man, auf eine überaus vortheilhafte Weise, Bequeme Repositoria compendiose Contoirs und neu-faconirte Medaillen-Schräncke in den Studier- und Kauffmanns-Stuben; auch Raritäten- und Naturalien-Kammern ordiniren kan.* Verket ingår i Kungl Myntkabinettets bibliotek, men har ej observerats förrän nyligen och undertecknad har alltså ej medtagit Schüblers rön och skåp i sitt lilla verk, som nu utkommit hos den så utomordentligt flitige Lars-Ingvar Jönson på det ideella numismatiska bokförlaget i Göteborg.

Schübler skrev sitt verk, då rokokons underfundighet gjorde skåpen utomordentligt siratliga, men deras utformning hindrar ej, att de synas praktiska och rymmer ganska mycket. Särskilt fascinerande är de revolverande skåpen, vilka även torde rymma avsevärda samlingar. Sedan är en annan sak, att tjuvnad och inbrott samt det handarbete, som av kostnadsskäl synes oöverstigligt, lägger praktiska hinder i vägen för deras förnyade utförande.

Reprofoto ATA

Ernst Nathorst-Böös

MYNT NYTT

Med anledning av den österrikiska katolikdagen, som firas varje år den 10 september, utgavs ett 500-schillingmynt. Påven Johannes Paulus II besökte staden Wien för att delta i firandet. På myntets åtsida avbildas påven i halvfigur, hållandes höger hand uppsträckt och i vänster hand ett crucifix; omskriften lyder KATHOLIKENTAG 1983 JOHANNES PAULUS II. Frånsidan är den sedvanliga med valör, de österrikiska ländernas vapen samt omskriften REPUBLIK ÖSTERREICH. För åtsidans utförande står Fritz Tiefenthaler och för frånsidans Edwin Griener. Tekniska data är som följer:
500 Schilling, silver 925/1000, vikt 24 g, diameter 37 mm, upplaga 800 000 ex.

R.D.

Önskas köpa

Alle typer norske mynter, gjerne samlinger kjøpes. Av særlig interesse er mynter fra bedre årstall og/eller i kval 0 eller 01. Norske, svenske og danske gullmynter er også av interesse. Tilbud ønskes også på norske sedler inntil 1940.

Telefon (Oslo) 02 14 01 43 sikrest kl 13-18 eller skriftlig henv Kent Larsen, Ensjøveien 27 B, Oslo 6.

Holger Hede

3.1.1894 — 14.1.1984

I början av året avled förre överrettsagförer Holger Hede, Köpenhamn, kort efter sin 90-årsdag. Med honom förlorade nordisk och i synnerhet dansk numismatik en av sina allra främsta företrädare, en insiktsfull samlare och amatör i ordets gamla fina bemärkelse.

Hede, som till yrket var försäkringsjurist, hade redan under barndomen fått intresse för mynt. Han deltog sedan 1914 vid Møntsamlerforeningens auktioner och möten, d v s redan på grosserer L. E. Bruuns tid, och i hela sitt återstående liv var han med i vad som numera heter Dansk Numismatisk Forening, där han så småningom blev äresmedlem (1964).

Själv specialiserade sig Hede på Danmarks mynt- och medaljhistoria i vidsträckt mening — alltså även Norge till 1814 — och sammanbringade under nästan 80 år en synnerligen förnämlig samling, så komplett som det var möjligt för en enskild person. Dessutom intresserade han sig för den allmänna mynthistorien alltifrån antiken och besatt en ingalunda oansenlig universalkollektion. Under senare år började han avyttra delar därav, så att mynten skulle komma nya generationer av samlare till glädje och nytta.

Sedan unga år var Hede ansvarig för de förnämna Sagføernes auktioner (1925-61), som han skötte på ett mönstergillt sätt. Stora och intressanta samlingar utbjöds där; bland de förnämsta kan nämnas H. H. Schou (1927), Bjørnstad från Norge (1934), Kielers baltiska (1937) och Ragoczy (1959-61). Många andra viktiga uppdrag tillföll honom eller var hans eget initiativ. Det viktigaste i den sistnämnda kategorin var Selskabet Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings Venner, som han grundade 1945 och vars ordförande han var till sin död. Han efterträdde sin far i bestyrelsen för Bruuns samling och satt där i många år tillsammans med Georg Galster; nu är hans son kollega med Møntsamlingens nuvarande chef.

Hedes stora erfarenhet och intresse manifesterades i den oundgängliga katalogen *Danmarks og Norges mønter 1541-1814-1963*, som sedan sistnämnda år utkommit i ytterligare två reviderade och utökade upplagor. Den utgavs av Dansk Numismatisk Forening och överskottet har i sin helhet skänkts av författaren till hans skötebarn, Selskabet Den kgl. Mønt- og Medaillesamlings Venner.

Vid detta sälls kapps trettioårsjubileum mottog han av överinspektör Otto Mørkholm Den grevelige Hielmstjerne-Rosencroneske Stiftelsens historikermedalj, vilket motiverades med hans förtjänstfulla historiska författarskap och hans insatser för Selskabet.

Även Svenska Numismatiska Föreningen har uppmärksammat Hede genom att 1974 välja honom till korresponderande ledamot och genom att några år senare tilldela honom sin förnämsta utmärkelse, Gustaf VI Adolf-medaljen i guld för framstående numismatisk forskning.

Holger Hede tillhörde den gamla generationen av grundligt belästa, kulturellt intresserade samlare, som alltid delade med sig av sina rika kunskaper och med stor glädje visade och berättade om sina mynt och medaljer. Med Georg Galster förlorade Danmark förra året sin "grand old man" inom forskningen; med Hede lämnade oss den siste store amatörnumismatikern av den gamla stammen.

B.A. / LLT

Holger Hedes bibliografi återfinns i *Nordisk Numismatisk Unions Medlemsblad 1974:1, s 3-4*.

Måndagsseminarier i numismatik

Numismatiska Institutionen/Gunnar Ekströms professur anordnar sedan tidigare seminarier i lokalerna på Sandhamnsgatan 52 A, n B, Stockholm, kl 10.00 (på dörren står "Riksantikvarieämbetet").

- 5/3 Islamiska myntstammar. Gert Rispling.
- 12/3 Om grafisk-statistisk bearbetning av CNS-materialet. Sven Brahme.
- 19/3 Sigtunamyntningen ca 995-1020. Brita Malmer.
- 26/3 Nyutkommen litteratur. Nils-Uno Fornander m fl.

Välkomna!

Brita Malmer

FRÅGE- SPALTEN

Fråga:

Härmed undrar jag, om jag kan få råd i följande angelägenheter. Jag har en myntsamling som jag till största delen förvarar i Lembit plastlådor. Lådorna är försedda med filt men utan s k skyddsglas. Mitt problem är att jag nyligen upptäckt ett mycket kraftigt rostangrepp på mina finska järnmynt. Rosten ligger som ett puder på mynten och går lätt att få bort men det finns sprickor kvar på dem. Vad kan man göra för att förhindra dessa rostangrepp?

Jan Persson,
Sollentuna

Svar:

Järn är speciellt känsligt för fukt och klorider. Den omgivande luften är alltid mer eller mindre fuktig alltefter växlingar av vädret. Klorider (vanligen natriumklorid) har vi på händerna. När man således berör mynten överför man klorider till metallytan och även en låg relativ fuktighet sätter igång en korrosionsprocess, mynten rostar. Det räcker om man andas på mynten, då tillförs både salt och fukt och rostningen är ett faktum.

Där rost har uppstått har det också bildats en "grop" i ytan eftersom metallen där har angripits och järnet lösts upp. Skadan går inte att reparera.

Vad man alltså måste tänka på är att aldrig ta med fingrarna på myntet, inte direkt andas på det och att inte utsätta det för fuktig luft, vid öppet fönster, ventilationspringor etc.

Om myntet inte är patinerat eller på annat sätt behandlat skulle man kunna rengöra det lätt med aceton eller etanol, torka det med mjuk duk och gnida litet paraffinolja på ytan. Men myntet måste vara absolut torrt innan oljan påstrykes.

Gunnel Werner,
Tekniska institutionen,
Riksantikvarieämbetet och
statens historiska museer

RECENSIONER

XIX Congresso F.I.D.E.M. Firenze 1983 - *Esposizione internazionale di medaglie contemporanee*. Utställningskatalog. Rikt illustrerad. 374 sidor. Pris 30.000 lire. Beloppet kan insättas på internationellt postgiro 27593201 (Milano) till Stab. Stefano Johnson, Piazza S. Angelo 1, Milano. Skriv "Catalogue FIDEM 1983" på talongen!

De kataloger som ges ut i samband med de av FIDEM (Fédération Internationale de la Médaille) anordnade medaljutställningarna är en guldgruva för dem som vill följa med i utvecklingen inom medaljkonsten. Den är inte en stillastående konst, utan liksom de andra konstarterna utsatt för förvandlingens vindar. Efter studium av ett antal FIDEM-kataloger står det klart, att de en gång som givna betraktade normerna blir allt mer upplösta och att de non-figurativa inslagen ökar under påverkan av såväl skulptur- som målerikonsten. Det är även intressant att i katalogerna följa de enskilda ländernas exposéer och märka, hur ländernas egenart successivt blandas och mjukas upp under impulser från omvärlden.

Det största bidraget till 1983 års utställning - vid sidan av värdlandet Italiens - kom från Frankrike. Det var en rikt varierad produktion som fördes fram, men den dominerande framtoningen var likväl typiskt fransk och de radikala inslag som fanns i flera av de andra bidragen saknades här (att döma av bildmaterialet!). Bland övriga länder fäste jag mig särskilt vid Japan. Det är intressant att se, hur västerländskt betonade motiv allt mer tränger in bland de österländska.

FIDEM kongressar i allmänhet vartannat år. Dess sjätte kongress avhölls 1955 i Stockholm. Den lilla katalogen från den utställningen är värd att sökas hos antikvariaten. Norden har gästats blott ännu en gång (Helsingfors 1973), så det kan kanske inte anses för förmätet att till FIDEMs president Lars O Lagerqvist framföra frågan, om inte någon av övriga nordiska huvudstäder (eller varför inte ännu en gång Stockholm?) kan få bli kongressort 1987 eller 1989. Om samtidigt

NNUs unionsmöte kunde äga rum på orten - vilket tillfälle skulle det inte bli för Nordens mynt- och medaljsamlare att "stråla samman"!

NUF

Jean Elsen - Joseph Ghysens - Lars O Lagerqvist - Nicholas Mayhew: *The sterling hoard from Hemselynge, Abild parish, Halland (Sweden)*. Särtryck ur *Numismatic Chronicle*, volym 143, 1983.

Gården Hemselynge i halländska socknen Abild svarar i våra fyndförteckningar för tvenne ståtliga myntfynd från år 1820, nämligen ett om ca 9000 danska mynt från 1200- och 1300-talen och ett med engelska, skotska och holländska från 1200-talets andra hälft.

Det sistnämnda fyndet - som tidigare ej publicerats förutom en kort artikel i Belgien (MYNTKON-TAKT/SNT 1982:1, s. 16) - har visat sig genom sin sammansättning vara av stor betydelse för att klarlägga, vilka myntenheter som cirkulerade i handeln i nordvästra och norra Europa före år 1300. De holländska mynten är främst präglade i den tidens stater Brabant, Flandern, Hainaut och Looz, vars städer var betydelsefulla handelscentra. Dessa stater sökte i sin myntning efterlikna de engelska sterlingarna. Den nu utförda detaljerade granskningen av mynten har även avslöjat ett stort antal s k "frisiska" imitationer av nämnda staters mynt och därigenom bekräftat i tidigare fynd gjorda iakttagelser om förekomst av sådana imitationer. Det halländska fyndet skapar dock - som så ofta är fallet - ett nytt problem, som kräver sitt svar ("Only future hoards from Britain and Low Countries will allow us to determine whether the high proportion of such copies in Hemselynge and Gäsene is a function of their date or of their Scandinavian origin").

Av ursprungligen 210 mynt har i dag 120 kunnat hänföras till fyndet. De har alla avbildats i artikeln med hänsyn till den betydelse fyndet visat sig ha för den internationella forskningen, något som för övrigt författarteamets sammansättning är ett bevis på.

NUF

Ett praktverk om danska sedlar 1713 — 1983

Danmarks officielle Pengesedler 1713 - 1983. Utg. av Dansk Numismatisk Forening, København 1983. 380 s. Format A 4. Rikt ill. ISBN 87-88385-00-0. Pris i Danmark för medlemmar av till NNU anslutna föreningar 430 d.kr. inkl. moms, för icke-medlemmar d.kr. 550 inkl. moms.

Det har alltid varit en central uppgift för Dansk Numismatisk Forening att publicera numismatisk litteratur av hög kvalitet. Genom utgivandet av ovannämnda stora arbete har föreningen lagt fram ett standardverk, som sannolikt snart kommer att betraktas som oundgängligt för såväl forskare som samlare.

Arbetet behandlar samtliga officiella sedlar, som har varit gångbara i det egentliga Danmark, däremot inte sedlar avsedda för hertigdömena Schleswig och Holstein, danska Västindien, Island, Grönland eller Färöarna, inte heller danska privatsedlar.

Arbetet är sammanställt av ett kollektiv, en liten grupp uppenbarligen mycket sakkunniga medlemmar av föreningen. Bokens redaktör var civilingenjör Leo Hansen, förenings tidigare ordförande. Tragiskt nog fick han inte uppleva verkets utgivande (se nekrolog i Myntkontakt/SNT 1983:9-10, s. 266).

Det första kapitlet utgör en fyllig skildring av Danmarks sedelhistoria mot bakgrund av den ekonomisk-historiska, inklusive bankhistoriska, och politiska utvecklingen. Danmark fick sina första sedlar 1713. Tiden 1713-1983 kan delas upp i tre perioder med de gällande myntensheterna som indelningsgrund: 1713-1813 rigsdalern, 1813-1873 rigsbankdalern och 1873-1983 kronan. Under perioden 1713-1813 var Danmark i union med Norge; de dansk-norska sedlarna har redan behandlats ingående av Bjørn Rønning (se recension i Myntkontakt 1980:6, s. 120 f.). Under den första perioden omtalas och avbildas s. 34 f. också de sedlar, som tillverkades i Danmark för att begagnas av den danska hären efter en påtänkt landstigning i Skåne 1809. Särskilt det tredje avsnittet av detta kapitel, som behandlar tiden efter 1873, innehåller

en mängd uppgifter om de konstnärer, som har skapat sedlarna. Under tiden 1873-1907 tillverkade Sveriges Riksbanks pappersbruk i Tumba sedelpapper till Danmark, men det är inte känt, om de båda centralbankerna hade kontakt också på det konstnärliga planet.

Såväl tryckningen av nya sedlar som förstöringen av gamla slitna sedlar skildras mycket ingående och sakkunnigt i ett särskilt kapitel.

Det har gjorts många försök att efterapa och förfalska de officiella danska sedlarna. Liksom i Sverige förekom förfalskade sedlar särskilt i äldre tider, då det var relativt lätt att ändra valören i de då gängse ganska enkelt utförda sedlarna. 1901 upptäcktes i New York ett försök att tillverka falska danska sedlar i större stil. Det var två svenskar, Immanuel Moberg och Johan Alfred Skog, som ägnade sig åt denna sysselsättning: deras sedlar uppges ha varit "särdeles godt eftergjort". Ett farsartat inslag i den trista berättelsen om sedelbedrägerier är historien om den givmilda utprånglaren av falska sedlar, skraddaren Hanson, kallad *Champagneskrædderen*. Att döma av namnet Hanson kan även han ha varit svensk.

Sammanställningen s. 311 ff. av lagar och förordningar rörande utgivning och indragning av sedlar i Danmark är synnerligen värdefull. Utan exakt kändedom om de avgöranden, som ett lands regering och andra myndigheter har träffat i ämnet, förblir vår kunskap om sedelhistorien ett styckverk. Tyvärr har den sanningen ännu inte gått upp för alla numismatiker.

I verkets katalogdel finner vi först en förteckning över Danmarks officiella sedlar 1713-1983, där varje sedel är försedd med ett DOP-nummer. Sedan kommer s. 65 ff. nästan 200 sidor med avbildningar och ytterst detaljerade beskrivningar av danska sedlar 1813-1983, där DOP-numren kommer igen. Dansk Numismatisk Forening hoppas, att DOP-nummer skall begagnas, närhelst en dansk sedel omnämnes i dansk eller i icke-dansk numismatisk litteratur.

Det är givetvis i dessa cirka 200 sidor, som bokens tyngdpunkt ligger. Det är med dem, som Dansk Numismatisk Forening har gjort den väsentliga insatsen. Sedlarna är - så vitt vi kan se - beskrivna ur alla tänkbara aspekter: utgivningstid, giltighetstid, format, utseende, konstnär, papper, vattenmärke, tryck. Den rikedom av fakta, som presenteras om varje sedel, är överväldigande.

"En god bild säger mer än 10.000 ord", heter det i ett kinesiskt ordstäv. De många illustrationerna i den danska sedelboken kompletterar på ett lyckligt sätt texten. Boken innehåller cirka 350 svart-vita illustrationer i texten och därjämte en 8-sidig bildavdelning med 20 illustrationer i färg, alla mycket goda.

Den vackra boken om *Danmarks officielle Pengesedler 1713-1983* är lätt att läsa och god som uppslagsverk.

Torgny Lindgren

Verket kan köpas hos: Dansk Numismatisk Forening, c/o Bent Petersen, Gammel Landevej 19, DK-2620 ALBERTSLUND, Danmark, eller beställas i bokhandeln (lämna då fullständiga uppgifter med ISBN-nummer) eller hos väl-försedda mynthandlare.

HÅKAN WESTERLUND

Mynthandel

**KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER**

*Spec. sedlar
Betalar bra för sedlar
före 1930*

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
Tel. 08/11 08 07

ÖNSKAR KORRESPON- DERA

Följande personer har skrivit till MYNTKONTAKT/SNT och söker brevkontakt med svenska samlare:

Mr. Ed. M.B. van Mierlo
Moeflonstraat 76
NL-6531 JR NIJMEGEN
Nederländerna

Mr van Mierlo korresponderar på engelska. Han är inte mynthandlare utan en 38-årig statsanställd (finansdepartementet) som samlar mynt och sedlar. Han byter gärna.

Monsieur Milovan D. Aleksijević
23-A, Rue de la Concorde,
Cit -St-Barbe
F-57800 Freyming-Merlebach
Moselle, Frankrike

M. Aleksijević – som betonar sitt icke-kommersiella intresse för numismatiken –  r intresserad av nordiska mynt (ej guld). Han korresponderar på tyska eller franska. Kansliet har hans brev f r närmare studium.

Mynthandeln TICALEN

Stureplatsen 3
411 39 Göteborg Tel: 031-20 81 11

Köper Säljer Värderar

Svenska och utländska mynt, polletter och övrig numismatika –
Rejäl behandling garanteras.
 ppet fredagar 16–18
lördagar 09–14

Medlem av Sveriges Mynthandlars Förening

Uppgrens

MYNTHANDEL

F GELS NGSGATAN 5 TEL. 042-11 01 01
252 20 HELSINGBORG

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

 ppet vard 10–18

Medlem i Sveriges Mynthandlars Förening

FÖRENINGAR

ESKILSTUNA NUMISMATISKA FÖRENING. Uppgift saknas.

FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB sammanträder första helgfria måndagen i varje månad (utom juli o augusti) på Västanfors Industriens matsal kl 19.00. 1/4 myntmässa, Lindgården, 27/10 auktion, Lindgården, 17/11 auktion, Avesta, biblioteket.

GÖTEBORGS NUMISMATISKA FÖRENING. Lokal: Traktören, K pmangsgatan, Göteborg. Kl 19.00 den 12/3, 9/4, 14/5. Antiksektionen, 21/3, 9/5. Lokal Schackspelets Hus, Haga Kyrkogata 3, Göteborg.  ppet hus: 19/3.

HALMSTADS MYNTKLUBB sammanträder den 5/3 och 2/4. Föredrag, auktion. Upplysningar: tel 035/12 96 76.

KALMAR MYNTKLUBB har möten första helgfria måndagen i varje månad (utom juli och augusti) kl 19.00 i SE-banken, Storgatan 17, Kalmar. Upplysningar tel 0480/136 61, 115 84. Auktioner varje gång.

KATRINEHOLMS MYNTKLUBB har möten första helgfria onsdagen i varje månad på restaurang Storstugan, Stortorget 1, Katrineholm. Upplysningar tel 0150/210 45 el 151 00.

KLARÄLVDALENS MYNTSAMLARE har samlartr ff 18/3, 8/4, kl 16.00 på Röda strand. Föredrag, frågesport, auktioner m.m. Upplysningar: 0563/407 25.

KRISTIANSTADORTENS NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion på Hemgården, Norretullsv gen 9. Kristianstad den 16/3, 27/4, 18/5, 15/6. Listor och upplysningar gm Ingvar Nilsson 044/713 28.

LUNDS NUMISMATISKA FÖRENING har möte den 7/3 ( rsm te), 4/4, 16/5 kl 19.00 i Utbildningshuset,  kergr nden 1, Lund. Upplysningar: tel: 046/14 43 69, 14 10 65.

MYNTKLUBBEN NICOPIA har möten andra måndagen i varje månad på Pension rsg rden, V Tr dg rdsgratan 57, Nyköping. Upplysningar tel 0155/134 29, 671 54, 128 41. Fastställda dagar: 12/3, 9/4, 14/5, 10/9, 8/10, 12/11, 10/12.

NUMISMATISKA FÖRENINGEN  RESUND, Helsingborg, har möten den 6/3, 3/4, 8/5, 4/9, 2/10, 6/11, 4/12 på Borgen, Karl Krooks gata 17, Helsingborg.

SAMLARKLUBBEN NUMIS, Skellefteå har möten första torsdagen i varje månad i NV-huset, konferensrummet. Upplysningar tel 0910/186 80.

SANDVIKEN-GÄVLE MYNTKLUBB håller möten första onsdagen varje månad under 1984, utom juli och augusti, i Valbo kommunalhus, kl 19.00. Upplysningar tel. 026/13 11 77.

SKARABORGS NUMISMATISKA FÖRENING, Skövde, har möte den 18/3 och 15/4 på restaurang Postiljonen (Obs! ny lokal). Upplysningar: tel. 0500/802 44.

SKÅNES NUMISMATISKA FÖRENING, Malmö har möte 1/3, 29/3, 26/4, 24/5, 27/9, 25/10, 29/11 i IOGT-lokalen, Engelbrektsgratan 20, 2 tr. kl 19.30. Mynten visas i auktionslokalen från 18.30 samt i klubblokalen de två föregående tisdagarna kl. 19–21. Klubblokalen Kungsgatan 38 A, Malmö håller öppet varje tisdag kl 19–21 under september–maj.

SÖDRA DALARNAS MYNTKLUBB sammanträder första torsdagen efter den 15 i varje månad kl. 18.30 i Rembostugan, Hedemora. Upplysningar: tel 0226/562 78.

TÄLJE MYNTKLUBB, Södertälje har möte den 8/3, 12/4 i Wendelas rum, biblioteket Luna. Upplysningar: tel. 0755/185 68.

UPPSALA MYNTKLUBB har möte kl. 19.30 på Skandia, Drottninggatan 1 A, den 20/3 (årsmöte med föredrag), 17/4 (auktion).

VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING har möten med auktion på IOGT logen Standard, Tomasgatan 34, Vetlanda, 30/3, 27/4, 31/8, 28/9, 26/10, 30/11. Myntets Dag anordnas på Vetlanda Stadshotell den 11/3. Upplysningar: tel. 0383/158 35 kl 07.00–09.00.

VILLSTADORTENS MYNTKLUBB, Smålandsstenar, sammanträder i sparbankslokalen den 12/3, 9/4, 14/5. Föredrag o dyl följs av auktion. Upplysningar tel. 0345/112 95.

VÄRENDIS NUMISMATISKA FÖRENING, Växjö har möte 7/3, 11/4, 9/5 på Röda Korset, Hovsgatan 11, kl 19.20.

ÖREBRO NUMISMATISKA FÖRENING har möte med auktion den 27/3, 24/4, 23/5 på Örebro läns museum. Upplysningar: tel. 019/13 73 54, 13 52 13.

AUKTIONER

1984

- 17.3 Hirsch Mynthandel AB
7–8.4 B. Ahlström Mynthandel AB
26.4 Stockholms Auktionsverk
7–8.5 Svenska Numismatiska Föreningen
(endast medlemmar)
27–28.10 B. Ahlström Mynthandel AB

Mars

- 5/ 9 Wien, Dorotheum
14/15 London, Spink

April

- 4/ 6 München, Hirsch
9/11 München, Gießener Münzhandlung
11/12 London, Spink
16/18 Köln, Kölner Münzkabinett
24/25 München, Lanz
25/26 London, Spink
27/28 Bern, SKA
30 Wien, Dorotheum

Maj

- 1/ 4 Wien, Dorotheum
2/ 4 Frankfurt, B. Peus
3/ 4 Zürich, Spink
4 Köpenhamn, Hornung
16/18 Beverly Hills, Leu/NFA
30/31 London, Spink

KARLSKRONA MYNTHANDEL

Lennart Bertilsson
Hantverkargatan 11
371 35 KARLSKRONA

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Öppet månd–fred 10–17
tel 0455/81373

Svar till frågorna i SNF:s frågesport vid julfesten 83-12-15

Fråga	Svar
1.	2. 1646
2.	1. Östra Silvberget
3.	2. 16 lod
4.	2. 1939
5.	X. 1788–1790
6.	1. 5 öre SM
7.	1. Regeringsformen 150 år
8.	2. Johan III 12 mark i guld*
9.	X. Axel Oxenstierna
10.	1. Omfattande efterprägling av solidi på 1660-talet
11.	2. Härjedalen
12.	2. 1691
13.	X. Karl XV

MÄSSOR

- 11.3 VETLANDA NUMISMATISKA FÖRENING. Myntets Dag på Vetlanda stadshotell. Upplysningar: 0383/158 35 kl 07.00–09.00
- 1.4 FAGERSTABYGDENS MYNTKLUBB. Myntmessa på Lindgården, Kyrkvägen 3. Beställ bord à 50 kr. Upplysningar: tel 0223/116 71.

Jag och många andra har blivit tryckta på Strängnäs Tryckeri. Om du har kataloger, foldrar, brevpapper eller något liknande hör av dig till Ingemar Linder eller Jan Bjurenborg

STRÄNGNÄS TRYCKERI AB

Box 13, 152 01 Strängnäs
Tel. 0152-160 20

AUKTION 29

7 — 8 april 1984

OPERA KÄLLAREN, STOCKHOLM

Sammanlagt ca 2.300 nr.

Henrik Pripps samling del II

Utländska mynt som cirkulerat i Sverige 42 ex.

Sverige med besittningar

Olof Skötkonung, Sigtuna, Lenan

Erik Knutsson RRR

Gustav Vasa, Daler 1535 R

Gustav Vasa, Svartsjödaler 8 ex.

Gustav Vasa, Åbo 1 mark 1556 R

Hertigarna Johan o. Karl 8 mark klipping 1568 R

Sigismund, Daler 1594 R

Karl (IX) Hertig, Daler 1593 R

Karl (IX), Hertig, Riksföreståndare, Daler 1601 RR

Karl IX, 6 mark 1609 R Guld

Karl IX, 20 mark 1606 R

Gustav II Adolf, Säter 1 öre 21 ex.

Kristina, Riksdaler 1639 3 ex.

Kristina, Riksdaler 1642 3 ex.

Kristina, Riksdaler 1645 3 ex.

Kristina, 1/4 riksdaler 1645 RRR

Karl X Gustav, Riksdaler 1654

Karl XI, 1 dukat 4 ex.

Karl XI, 8 mark 7 ex.

Karl XI, 2 mark 38 ex.

Karl XI, Bremen-Verden Taler 1673 R

Karl XII, 1 dukat 2 ex.

Karl XII, Riksdaler 5 ex.

Ulrika Eleonora, Riksdaler 1719 3 ex.

Fredrik I, 1 dukat 3 ex.

Fredrik I, 2 riksdaler 1727 RR

Gustav III, Dukat 1771 Ädelfors R

Karl XIII, Dukater 4 ex.

Oskar I, 2 dukat 1857

Oskar I, Provmynt 14 ex.

Karl XV, 50 öre 1862 R

Oskar II, 2 kronor 1878 och 1900 spegel

Från andra inlämnare:

Plåtmynt, bl.a. 2 daler SM 1691 RRR

— 1 daler SM 1650 R, 1658 RR, 1663 RR

Svenska besittningsmynt bl.a.

Riga, Taler 1629 R (2 ex.) 1630 RR, 1631 RR

5 dukat 1645 RRR, 1655 RRR, 3 dukat 1643 RRR

Augsburg, 2 dukat 1632 RR

Sedlar

Litteratur, bl.a. Brenner 1731 (2 ex.)

Utländska guldmynt, bl.a. ett flertal äldre

Ryssland

Utländska mynt, bl.a. Norge, specie 1664

Medaljer, varav flera över numismatiker

Ordnar

Den rikt illustrerade katalogen erhålles enklast mot insättning av 35:— på pg 3003-1. Prenumeration 70:— för auktionskataloger och listor under 1984.

B. AHLSTRÖM MYNTHANDEL AB

Kungsgatan 28–30

Box 7662, S-103 94 STOCKHOLM

Tel. 08-14 02 20, Telex 17166 Numisma